

Ціна 2.50 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XXXVI

ЛЮТИЙ — 1985 — FEBRUARY

№ 420

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published every month
except August by the Nowi Dni Co. Ltd.
in Toronto, Ont., Canada

NOWI DNI

Box 235
ETOBICOKE, ONT., CANADA
M9C 4V3

Tel.: (416) 621-2605

Editor-in-Chief: M. Dalney

Second Class Mail Registration Number 1668
International Standard Serial Number ISSN 0048-1017

1 YEAR SUBSCRIPTION — РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: Can. dol. 18.00 кан. дол.
U.S.A.: U.S. dol. 18.00 амер. дол.

OVERSEAS — ЗАОКЕАНСЬКІ КРАЇНИ:

Can. dol. 21.00 кан. дол.
AVIO — Can. dol. 30.00 кан. дол.

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

AUSTRALIA — АВСТРАЛІЯ:

Mr. T. Myronenko, P. O. Box 302
Parramatta, N. S. W. 2150 Australia
Mr. G. Dworcowyj, 99 Nelson St.,
Fairfield 2165 N.S.W. Australia
Mr. Z. Steciuk, 10 Bates Court
Jacana 3047, Vic. Australia
Mr. A. Komar, 62 Cullford Ave.,
Klemzig 5087, S.A. Australia

GR. BRITAIN — ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England

U.S.A. — СПОЛ. ШТ. АМЕРИКИ:

Чикаго і околиці:

Mr. D. Hrushetsky, 2635 Spruce Street
River Grove, Ill. 60171, USA

Філадельфія і околиці:

Mr. S. Jewsevsykyj, 420 Woodhaven Place,
Philadelphia, Pa. 19116, USA

Бостон і околиці:

Mrs. L. Dijak, 115 Connell Dr.
Stoughton, Mass., 02072, USA

CANADA — КАНАДА:

Тандер Бей:

Mr. P. Swyrydenko, 133 Bethune Street
Thunder Bay "F", Ont. P7C 2G4

Засновник і редактор 1950-1969 П. К. Волиняк

Видає

Спілка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальністю

Мар'ян Дальний — головний редактор
Редколегія: Тоня Горохович, Василь І. Гришко,
Дмитро Кислиця, Олексій Коновал, Карпо Рогов-
ський.

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

- Олекса Гай-Головко — НАПИСИ НА
ПАМ'ЯТНИКАХ ЖЕРТВАМ ВЕЛИКОГО ГО-
ЛОДУ 1932-1933 р.р. 1
- Леся Богуславець — ТИЖДЕНЬ ВІЛЯ МОРЯ 7
- Володимир Смирнів — КОСМІЧНІ ПОДОРОЖІ
В ТВОРАХ ОЛЕСЯ БЕРДНИКА 2
- Н. Н. — КНИГА ЄВГЕНА КРАМАРА
"ДОСЛІДЖЕННЯ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ" 8
- Іван Дузь — СЕРЕД ДРУЗІВ І ВОРОГІВ 9
- Ростислав Василенко — ВІДПОВІДЬ У ХАРКІВ 13
- Яр Славутич — ЗМАГАННЯ ОПРИЧНИКІВ 15
- Олексій Коновал — НАШ ЧИ НЕ НАШ
МИКОЛА ГОГОЛЬ? 16
- Мар'ян Дальний — ОГЛЯД ЗБІРНИКІВ "СЛОВО" 18
- Данило Міршук — СМОЛОСКИПИ
ВИЗВОЛЕННЯ 22
- Борис Мигаль — КАНАДСЬКИЙ ПЕРЕПИС
НАСЕЛЕННЯ З 1981 РОКУ (6) 25
- Уляна Пелех — 40-РІЧЧЯ "ЕНЦИКЛОПЕДІЇ
УКРАЇНОЗНАВСТВА" І ЇЇ МАЙБУТНЄ 27
- Олександр Шпилька — МОЯ ЛЮБОВ
(фейлетон) 29
- Галина Корінь — ЖДУ, ПРИСИЛАЙТЕ
"НОВІ ДНІ" 30
- Ю. Соловій, І. С. Халява, Валентина Єрмоленко,
Маріян Коць, С. Дем'яненко — ЛИСТИ ДО
РЕДАКЦІЇ 31

На першій сторінці обкладинки: НАШЕ ОНТАРІО
(КАНАДА) ВЗИМКУ. (Фото онтарійського провін-
ційного міністерства туризму.)

• Передруки і переклади дозволені за поданням джерела. • Статті з поданими іменами авторів не
конче висловлюють погляди редакції. • Незамовлених матеріалів редакція не повертає. • Редакція
не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти і скорочувати на-
діслані матеріали.

Література, наука, мистецтво, суспільне життя

Олекса ГАЙ-ГОЛОВКО

НАПИСИ НА ПАМ'ЯТНИКАХ ЖЕРТВАМ
ВЕЛИКОГО ГОЛОДУ 1932-1933 Р.Р.

**

Не прощали люди морених плачем,
Не прощали їх церковні дзвони,
Бо вмирали діти з матір'ю й отцем
Із опухлим тілом і лицем,
Без надії милосердя й оборони.

**

Довкола могили, могили, могили,
Над ними Україна у гніві горить.
І мертві чекають нагоди тужливо,
Щоб вийти з живими й неволю спалить

**

...О, ні, о, ні! Не те, не те,
Не те село, що я покинув...
Село моє, село святе
Лягло у чорну домовину;
І не приблизить навіть звір
Із лісу темного до нього,
Не блисне погляду ясного
Із сонця, місяця і зір.
Не гримнуть про людей слова,
Яких виморює Москва.

**

Не оплакано тих, що від голоду впали,
Бо батьки із своїми дітьми умирали.
І про смерть ту страшну не дійшли у світ
Бо посіяли смерть із Москви комуністи.

ВІДХОДЯТЬ РОЗПАТЛАНІ ДНІ

Відходять розпатлані дні
І ночі — отак як було...
Сьогодні приснилось мені
Моє незабутнє село.

Неначе я стрінувся з ним
У роки дитячі мої,
Під небоньком голубим,
Що тче золоті ручаї.

Обабіч всміхались хати
Білесеньким сміхом мені,
Немов би збиралися йти
У мандри веселі й ясні.

В ярку, де виблискував став,
Спинив мене рідний садок,
І з любим привітом подав
Віночок з ягід і квіток.

Його у селі на горбі,
Купальського вечора я
Наклав на голівку тобі,
Рожева Трояндо моя.

Здавалося вітер заснув,
І з зірок посипався цвіт...
Бо в буйнім зворушенні був
Для мене найкращим цей світ.

**

У нашій завірюсі
Ввижається нероз:
Я мав багато друзів
І з ними гарний час.

Мов клен широколистяний,
У radoщах стояв,
І в листі, як в намисті,
Щасливо кленував.

Коли ж спіткала в тузі
Обох пора тяжка,
Обсипалися друзі
І листя із кленка.

**

У Совети ідуть нині
Головаті й невгомні.

Їдуть ніби жовто-сині,
А вертаються червоні.

Гнуть слова до мене злісні
З ревом-вереском рогаті,
Щоб спинити мою пісню
І примусити мовчати.

Хай припарюють із перцем
Цю розбухлу припарку,
Бо мені із чистим серцем
І не холодно й не жарко.

**

Вечірня тиша спочивала
І гасли західні вогні.
Ти сонце знов і знов благала,
Щоб вранці блиснуло мені,

І обдало мене привітом,
І світлою любов'ю знов,
Щоб із улюбленого світу
Облитий сонцем відійшов.

З волі Всевишнього відійшов у вічність мій найдорожчий чоловік, наш любий батько, свекор, дідусь, прадід і брат

ОЛЕКСАНДЕР Г. ПУЛЮЙ

(* 12.5.1901, Прага — † 31.12.1984, Ліцльдорф, Баварія)

інженер і фільмовий продуцент,
1918 р. доброволець Українських Січових Стрільців,
до 1920 р. хорунжий Української Галицької Армії,
1939 — 1945 сстник 9-го кавалерійського полку Фюрстенвальде.

Ліцльдорф, 31 грудня 1984 р.

За родину: Альфедя Пулюй,
уродж. графиня Гогенталь і Берген

Похорон відбувся у Відні (Обер-Санкт-Файт), де Небіжчик похований в родинному гробівці.

Володимир СМІРНІВ

КОСМІЧНІ ПОДОРОЖІ В ТВОРАХ ОЛЕСЯ БЕРДНИКА

Проникнення в космос наприкінці 50-х і впродовж 60-х років настільки захоплювало нас своїм буйним розвитком, надзвичайним технічним поступом та героїчними вчинками космонавтів, що, майже мимоволі, ми переочили в той час немало цікавих науково-фантастичних міркувань про космічні подорожі. Таким чином, запуск першого супутника в жовтні 1957 року цілком затінив від нас першу книжку Олеса Бердника про космічні пригоди, котра була надрукована навесні того ж року. Так само й продовж наступного десятиліття, особливо уважно слідкуючи за поступом та невдєчами в програмах "Меркурі", "Джемені" й "Аполло", усі приділяли більше уваги здійсненню американських космічних програм НАСА, ніж повістям та романам Бердника, в котрих з'являлися надзвичайні, небували в українській літературі теми й описи космічних мандрівок. Наслідком цього більшість українців у вільному світі навіть і не чули про Бердника, аж поки в 1970-х роках надійшли до нас вістки про сувору критику та переслідування, що зазнав автор від радянської влади.

Зовсім інші обставини панували в той час на Україні. Наскільки їм було можливо, читачі, особливо молодь, пильно стежили за радянськими й американськими польотами в космосі, але, одночасно, не менше уваги приділяли літературним новинам на рідній ниві.

На тлі наукової фантастики, котра є одним з найпопулярніших жанрів на Україні й у цілому Радянському Союзі, творчість Олеса Бердника засяяла, як несподіваний, блискучий метеор, що став улюбленим супутником багатьох читачів. Твори Бердника користалися неабиякою популярністю, друкували їх великими тиражами, перекладали на киргизьку, російську, польську і німецьку мови. Серед читачів на Україні Бердник став не лише відомим автором 17-ти книжок, але також головою клубу читачів наукової фантастики при місячнику "Знання та праця" і частим доповідачем серед студентських кіл. Однак, не дивлячись на популярність Бердника серед молоді, радянський режим не схвалював докучливої тематики та сміливості думок, які висловлював Бердник і писемно й усно. Вкрай суворі переслідування письменника завершилися літературним погромом: у травні 1973 року Бердника виключили зі Спілки письменників, а бібліотекам заборонили випозичати твори автора.

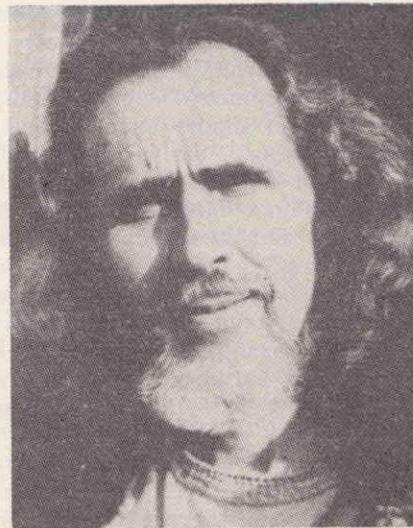
В даний час читачам нелегко запізнитися з творами Бердника й закордоном. Хоч потрібно на це досить зусиль, однак більшість його тво-

рів все ж таки можливо одержати від різних бібліотек, і їх справді варто прочитати, оскільки тематика у творах Бердника надалі актуальна й захоплююча, принаймні для тих, що не бояться відірватися від меж земної кулі й полинати думками геть у космічні простори.

Вже з першої науково-фантастичної збірки автора очевидно, що уява Бердника про можливість подорожування в космосі не обмежена масштабами попередніх описів і передбачень, які є у творах Жюль Верна, Герберта Веллса або у працях радянських фантастів, що писали про космічні мандрівки. Бердник не зображує детально ні пригодницьких мандрівок на Місяць, ані польотів на Венеру, як це робив його попередник в українській фантастиці, Володимир Владко в романі "Аргонавти Всесвіту". В повісті "Поза часом і простором" Бердник виводить читача поза межі нашої Сонячної системи. Ця уява подорож сягає до зірки Сіріус, що знаходиться від Землі на відстані 8-ми світлових років. Щоб долетіти з цієї зірки до нас, світло, що рухається зі швидкістю 300 тисяч кілометрів на секунду, потребує 8 років часу. Отже, щоб здійснити політ до Сіріуса й повернутися на Землю, потрібно принаймні 16 років, якщо можна було б збудувати корабель, котрий летів би зі швидкістю світла. У повісті "Поза часом і простором" це надзвичайно складне наукове і технічне завдання виконує Святослав Барвицький, американець українського походження, що народився в Галичині. Після того, як його батьки емігрували в Америку, Барвицький набув освіти в американському університеті, вивчаючи "конструкторську справу, електро- і радіотехніку, ядерну фізику і все те, що було необхідне для конструювання космічного корабля..."¹⁾

Цікаві в цьому творі не лише несподівані біографічні дані про походження героя, але й опис літального апарату. Космічний корабель Барвицького "не мав нічого спільного з ракетою. Це був велетенський, довжиною в тридцять метрів, апарат, збудований з найтугоплавкіших і найлегших сплавів, оптичної форми, без повітряних стабілізаторів. Посередині його був суцільний канал, що проходив наскрізь. В каналі монтувався велетенський соленоїд, а по краях каналу — величезні кулі — розрядники. Ці кулі сприймали на себе короткочастотну енергію, конденсовану в атомних батареях, і імпульсами, посиленими в мільярди раз з допомогою суперпозиції хвиль, подібними до грозових розрядів, випромінювали через канал. Імпульси проходили від одної кулі до другої в будь-який бік. Соленоїд заряджувався і, взаємодіючи з полем локалізованого в просторі згустка електромагнітної енергії, що проходив по каналу, давав рух апарату. Головне те, що апарат мусив рухатися безшумно, набираючи будь-яку швидкість і навіть нерухомо висіти в повітрі!"²⁾

В межах фантастики Бердника ядерний двигун цього космічного корабля працював бездоганно, і Барвицькому вдалося не лише досягнути швид-

Олес Бердник

кості світляного проміння, але й перевершити її. Це власне й спричинило його загибель, оскільки, пересягнувши швидкість світла при повороті з системи Сіріуса, Барвицький раптом втратив контроль над космічним кораблем і згорів в атмосфері Землі.

Вартий уваги факт, що не тільки у цій повісті, але й у наступних творах Бердник приділяє увагу детальним описам і поясненням наукових і технічних засад при зображенні космічних подорожів. У першому своєму романі — "Шляхи титанів" — Бердник обширно зображує технічні й наукові досягнення у 21-му столітті. Завдяки їм стало можливим сконструювати космічний корабель "Думку", котрий летів швидше проміння світла. І таким чином подорож до найближчої зірки в нашій галактиці, до Альфи Центаври, що віддалена від Землі лише 4 світлових роки, можна було завершити "не за вісім років, як раніше, а за десять днів..., бо "Думка" летіла в просторі зі швидкістю, що переважала швидкість світла в мільйони разів"³⁾ Спочатку автор лише загальною ознайомлює читача з рушійною силою корабля. А пізніше він задовольняє й тих читачів, що цікавляться конструкцією цього зорельота: "Реактор, який працював на анігіляції речовини і антиречовини, давав таку колосальну енергію, що дозволяла зовнішню оболонку корабля обезважувати і створювати навколо неї універсальне антиполе. Поле мало напругу, що переважала напругу непроникливої речовини типу густих зірок. "Думка" могла повністю ізолюватися від впливу гравітаційних, електромагнітних полів галактики і набирати будь-яку швидкість"⁴⁾

¹⁾ Олес Бердник, "Поза часом і простором" (Київ, 1957), стор. 19.

²⁾ Там же, стор. 30-31.

³⁾ Олес Бердник, "Шляхи титанів" (Київ, 1959), стор. 74-75.

⁴⁾ Там же, стор. 101.

Для читачів, які не ознайомлені з науковою термінологією, що вживається у цьому романі, Бердник подає примітки, в котрих пояснює наукові поняття й своєрідний жаргон. Однак, для тих, хто хоч малою мірою знає закони фізики, відразу стає очевидним, що, не дивлячись ні на детальні описи, ні на примітки, значна частина наукових та технічних описань — явна фантазія, лише прикрашена науковою правдоподібністю.

В романі "Шляхи титанів", як також і в інших творах Бердника, наукові засади — просто вигадки, але в межах наукової фантастики це не є винятковим або надзвичайним явищем. В цьому жанрі автори не раз вигадують різні "наукові закони", щоб створити таким чином враження ймовірності.

Хоч часом Бердник описує також космічні подорожі на Місяць та на різні планети нашої Сонячної системи, проте частіше прагне він знайомити читача з проблемами колосальних віддалів у космічному просторі та про різні можливості подолання їх. В романі "Шляхи титанів" Бердник ось як зображує космічні кораблі, що спроможні літати між галактиками: "Чотири гігантські зорельоти були встановлені на високому гірському плато... Дві тисячі чоловік зайняли свої місця в житлових приміщеннях зорельотів. Колосальні космічні кораблі, що сягали до кілометра в діаметрі, потрясуючи страшним гуркотом матеріки, пробрили атмосферу й вийшли в світовий простір. І тоді, по сигналу з зорельотів, неймовірної потужності енергетичне поле було включене. До установок ринула енергія, сконденсована на Меркурії, супутниках Юпітера і Сатурна".⁵⁾ Ці зорельоти майбутнього відзначаються не лише колосальним розміром та неймовірно величезними потребами енергії, але спроможністю проникнути за одну мить через "простір у десятки тисяч парсеків". Щоб повністю збагнути цю віддаль між галактиками, треба усвідомити, що парсек — астрономічна міра віддалі, базована на довжині радіуса орбіти Землі навколо Сонця за один рік. Віддаль одного парсека складає 3,26 світлових роки.

Подолання колосальної віддалі між галактиками за одну мить завершується у творі Бердника "нейтралізацією простору". В науковій фантастиці досить часто зустрічаються покликання на "космічні стрибки", завдяки котрим зорельоти долають простори у сотні тисяч світлових років. Але не часто відважуються автори-фантасти пояснювати наукові засади, на яких основані такі польоти. Проте Олесь Бердник без вагання вдається до тлумачення вигаданих наукових принципів. Ось як описує він подолання простору: "Досвід доказує, що Простір є там, де є поле гравітації. Простору нема без поля, поля нема без матерії, значить, Простір це функція тяжіючої матерії. Ми навчилися нейтралізувати простір. В потрібному напрямі, наприклад, на Місяць, ми створюємо смугу антитяжіння такої ж напруги, як і тяжіння. Простір зникає, ми опиняємось на іншому космічному тілі. Коротше, — політ зв'язаний з Часом. Час це вимір певної

кількості енергії, яка потрібна, щоб перебороти напругу і добратися до іншого світу! Але ми не переборюємо тяжіння механічним пересуванням, а знищуємо його, нейтралізуємо!..."⁶⁾ Правда, автор не сподівається здійснення згаданих процесів у близькому майбутньому.

У творах Бердника вирушають у космічні подорожі не тільки поодинокі смільчаки або мужні команди зорельотів, але мандрують часом і цілі планети, переносячися з одної сонячної системи до іншої. В одній повісті Бердника зустрічаємо "законсервовану планету", котра, переховуючи в своїх надрах життя всього населення і його культурні досягнення, довгий час мандрувала в безконечному просторі космосу, вишукуючи відповідної зірки, яка могла б стати новим сонцем для населення планети⁷⁾. Подібний епізод вміщений письменником також і в романі "Стріла часу" (Київ, 1960, стор. 270). У дуже далекому майбутньому, коли наше Сонце втратить свою енергію і почне перевертатися на "червоного карлика", нащадки людства також скерують Землю в орбіту навколо іншої зірки.

Бердник не уникає обширного тлумачення наукових засад та детального зображення технічних приладів. Із захопленням описує він такі технічні досягнення, як, наприклад, фотонні двигуни зорельотів, або контрольовані ядерні вибухи, якими запускають планету в космічний політ. Проте автор не вихвалює надмірно складні наукові й технічні системи. Навпаки, він твердить, що досконалість має проявлятися у значній простоті приладів та способів керування ними. Управління космічним кораблем має бути настільки легким, що навіть діти могли б ним користатися. Цікавий приклад такої можливості наводить Бердник у повісті "Окоцвіт", описуючи, як діти потайки влізли до літального апарату, котрий приземлився на Кавказі; після того, як діти сказали, що цікаво було б побувати на Марсі, чужопланетний корабель не лише зрозумів їхню бажання, але й виконав його бездоганно.

Хоч це може здаватися вкрай дивним чи парадоксальним для тих, що не є відданими читачами фантастики, але у своїх творах Бердник зображує також космічні подорожі, здійснювані без жодних технічних споруд. У романі "Діти безмежжя" подається кілька проектів космічних подорожів без кораблів, як також твердження одного науковця, котрий півжиття воює "з техніцистами-ученими, доводячи їм, що Безмежність не можна завоювати ракетами..."⁸⁾ Основне місце у цьому романі займає не технологія, а психологічні потенціали людини. Досягнення у цій галузі науки включають можливість користатися телепатією, пересилаючи думки через колосальні від-

⁵⁾ Там же, стор. 248-49.

⁶⁾ Там же, стор. 237.

⁷⁾ Олесь Бердник, "Законсервована планета", в його збірці "Поза часом і простором", стор. 119-120.

⁸⁾ Олесь Бердник, "Діти безмежжя", (Київ, 1964), стор. 210.

далі в космосі, як також здатність посилювати потужність думки настільки, що стає можливим створити власного "психодвійника", котрого можна вмиль послати у будь-які космічні простори. Як твердить один учасник такого експерименту, можна буде "матеріалізувати психодвійника" і на далеких планетах, будуть ходити наші заступники, виконуючи волю нашого розуму.

Безумовно, описи досягнень у галузях парapsихології та "метасвідомості" не раз межують з містикією. Але й тут Бердник також прагне представити читачеві відповідні засади майбутньої психології. Він описує систему, що уможливилює створення й передачу "психодвійника"...

Деякі описи космічних подорожів у творах Бердника — парадоксальні й неймовірні, але вони не завжди зображуються цілком серйозно. Іноді автор розважає читача веселою атмосферою, або ж смішними пригодами...

З ніжним гумором й веселістю зображує Бердник також космічні подорожі дітей. Не раз доводиться посміхатися, читаючи в оповіданні "Марсіянські зайці", як діти сконструювали собі ракету зі старого самовара, посадили до неї kota й запустили цю дивну ракету з "космонавтом", котрий під час недалекого польоту нявчав "божевільним голосом". ("Марсіянські зайці". Київ, 1962, стор. 35).

Справжню розвагу викликає також гумористичне оповідання Бердника "Міжзоряна нянька", яке він згодом поширив та включив у свій найкращий роман — "Зоряний корсар". Під час польоту до іншої зірки вмирає від несподіваної радіації вся команда зорельота. Залишилися лише немовлята, котрі врятувалися від радіації, перебуваючи у спеціальному ізоляторі. В останні хвилини життя мати недавно народжених близнят дає наказ Універсальному Роботові доглядати й виховати її дітей. В дальшому епізоді Бердник показує, що, як і всім батькам на Землі, догляд за немовлятами в космосі також стає і сміхом і клопотом. За якийсь час "УР (Універсальний Робот) повністю оволодів обов'язками няньки. Він доглядав дітей, купав їх і навіть прав пелюшки. Всю цю премудрість він вичитав у бібліотеці". Однак, робот "ніяк не міг привчити (дітей) виділяти спрацьовані шляхи в певному ритмі й у суворо визначеному місці".⁹⁾ УР, або Урчик, як його згодом пестливо кликали близнята, мав ще багато клопотів няньки і виховальних турбот, і це справді вражає читача, бо коло дітей діє не людина, а механічне створіння.

Не менш дивовижний космічний мандрівник — літній пенсіонер, котрого зображує Бердник в оповіданні "Хор елементів". На перший погляд "старий дід у вишитій сорочці, з довгою білою бородою" більше схожий на "діда-баштанника" ніж на космонавта, що збирається летіти до сонячної системи Сіріуса, до Центаври й навіть до "туманності Андромеди".¹⁰⁾ Але згодом читачеві стає зрозумілим, що цей старенький посідає небаякі знання та здібності. Колишній професор хемії, дід Гриць навіть у похилому віці ніяк не хоче відставати від прогресу в науці й техніці.

І він взявся кінець-кінцем будувати власний зорельот.

Обдумуючи, як самотужки спорудити космічний корабель, дід Гриць "розробив цілком інший принцип польоту — простий і зручний". А задум цей вдалося йому здійснити, коли, експериментуючи "над мелодикою металів, він створив 'хор металів', симфонію хімічних елементів". Це відкриття дало йому можливість "зробити невагомий метал" і використати його для свого літального апарату. Апарат діда Гриця — зовсім не схожий на інші космічні кораблі. Зовнішній вигляд його дійсно химерний: "Над чотирма високими палицями-опорами було напнуто шатро з білого брезенту. Під шатром лежала велика — на три метри в діаметрі — куля, складена з великих фіолетових шестигранників. Дивна споруда навіть у затінку мінилася феєричним, неясковим світлом, від якого боліли очі".¹⁰⁾

Як хемік з багатолітнім досвідом, дід Гриць пояснює, що будова й функція споруди основана на нових природних законах, котрі йому пощастило відкрити. "В цій колбі", з'ясовує дід Гриць, "з'єднуються цівочки мікропилу металів, вони потрапляють в сферу певної мелодики, яку вибираю я. Скрипка з'єднана з цим пристроєм психомагнетичним колектором. Та справа не тільки в звучанні струн, скільки в моїй психічній настройці... оці шестигранники — синтез земних елементів, хор металів. Я надав їм властивості невагомості... Мій апарат цілком ізолюється від впливу гравітаційно-магнітної сфери фізичних світів. Я стаю незалежним космосом. Куди хочу — туди прямую. — А двигун? — Я сам. Моя думка"...¹⁰⁾

І сам космонавт і його літальний апарат, хоч і відрізняються від звичайних космічних кораблів та їх команд, все ж таки зображуються автором у межах наукових можливостей, в межах нових спроб людства пристосувати фізичну й психічну енергію для проникнення у космічні простори.

Бердникове зображення космічних подорожів — дуже різноманітне. У межах цієї статті неможливо з'ясувати та детально описати кожне з них. Однак, доцільно розглянути суть теми космічних мандрівок у межах української літератури.

У своїй статті про українську наукову фантастику, опублікованій у 1954 році, Микола Пивоваров цілком слушно заключив, що "світова література має понад 700 творів на тему космічних польотів", проте, "в українській літературі є лише один твір на цю тему — це роман 'Аргонавти Всесвіту' В. Владка"¹¹⁾ В 1950-их роках не було й жодних підстав сподіватися ні широкого розвитку науково-фантастичного жанру, ані збіль-

⁹⁾ Олесь Бердник "Зоряний корсар" (Київ, 1971), стор. 63.

¹⁰⁾ Олесь Бердник, "Хор елементів", в збірці "Подвиг Вайвасвати" (Київ, 1967), стор. 232, 238-39.

¹¹⁾ Микола Пивоваров, "Науково фантастичний жанр в українській літературі", Вітчизна, 1954, № 10, стор. 143.

шення в українській літературі числа творів про космічні польоти. Одначе, ці обставини радикально змінилися протягом наступних двох десятиліть; на Україні зненацька з'явилося багато оповідань, повістей та романів про різні космічні подорожування. Серед авторів, що вдалися до трактування цієї теми, Олесь Бердник відзначився великою кількістю творів і різноманітними описами наукових і технічних засад, для здійснювання уявних космічних подорожувань. Але ще перед виключенням Бердника зі Спілки письменників з'явилися гострі напади на нього в пресі. Наприклад, уже в 1965 році почалися наклепи на наукову фантастику Бердника, в котрих автора обвинувачувалося в тому, що він "начисто забавляв всю нашу матеріалістическую філософію" і зображував у своїх творах "ідеалізм, мистицизм і спиритуалізм".¹²⁾ Відгомін цих обвинувачень з'явився і в радянській пресі й в офіційній історії літератури, де фантастика Бердника засуджувалася тому, що у творах автора "широко відчиняються двері химерному, підсвідомому, містичному..."¹³⁾

А втім, приділивши навіть дещо уваги космічним подорожам у творах Бердника, неможливо не завважити факту, що не містицизм, але описи наукових та технологічних процесів займають провідне місце у творчості фантаста. Розуміється, описуючи різні космічні мандрівки, так як і багато інших авторів-фантастів, Бердник здебільш зображує ці явища не в межах сучасної науки й технології, але в уявах про майбутні можливості. Одначе, як і в інших видах наукової фантастики, зображення майбутньої науки й техніки були б цілком незрозумілими для читачів, якщо вони не були базовані на сучасних потенціалах мови даного народу й його культурно-наукового розвитку. З огляду на це, космічні подорожі у творах Олесь Бердника — наочний доказ технічно-наукової гнучкості в сучасній українській мові. Технічна лексика, фразеологія та різні неологізми, які творить Бердник, щоб з'ясувати читачеві поняття існуючих, чи уявних наукових та технічних процесів в далекій майбутності, переконливо свідчать про теперішній потенціал в українській мові, про практичну можливість широко вживати українську мову в будь-якій галузі сучасної техніки й науки. Про цю можливість, на превеликий жаль, свідчать у даний час головним чином художні твори наукової фантастики, а не видання технічних підручників та академічних журналів з природознавчих наук. Правда, час від часу з'являються українською мовою в Радянському Союзі довідники з хемії, фізики або політехніки. Одначе ці видання не досить численні, щоб практично забезпечити виклади природознавчих наук і технології українською мовою для учнів середніх шкіл. Через ці обставини не лише наукова фантастика Олесь Бердника й усіх інших українських письменників, але й передклади творів чужоземної фантастики відігравали й надалі відіграють значну роль у розвитку та поширенні технологічної лексики в українській мові.

Олесь Бердник не був першим серед українських письменників, що вдався до втілення технічних та наукових засад у художніх творах. Такі автори-фантасти, як Володимир Владко, Марія Романівська, Микола Дашків та Володимир Савченко нераз у своїх творах детально подавали різні технічні й наукові відомості. Одначе, з художньої точки зору спроби цих авторів були здебільш недосконалі...

Доцільно завважити, що й наукова фантастика Олесь Бердника також не без певних недоліків. В його творах часто зустрічаються шаблонні сюжети й мотиви, незадовільне зображення психологічних рис та мотивування дієвих осіб. Але, оскільки це можливо в межах науково-фантастичного жанру, Бердник здебільш намагається використовувати різні засоби художньої літератури, і часто йому вдається створити ймовірне враження правдоподібності життя й науки. Прагнучи досягнути цю мету, письменник не забуває й про найголовніше завдання автора в межах художньої літератури — зацікавити й розважити читача.

Свою розваговою функцією наукова фантастика великою мірою схожа на гру в шахи. Хоч наукова фантастика не обмежена, як гра в шахи, до уявної гри у війну, вона теж спонукує до мислення тих, які, головним чином, прагнуть задоволення й розваги в розумовому зайнятті.

Про успіхи Бердника в задоволенні читача уявною грою про завоювання космосу безперечно свідчить його недавня літературна популярність на Україні. Серед українців у вільному світі до цього часу ще мало відомі такі твори Бердника, як, наприклад, "Шляхи титанів", "Стріла часу", "Діти безмежжя", в котрих детально зображені космічні подорожі. Ці твори Бердника не належать до тих, що перевидавались на Заході і їх нелегко набути; але читачам варто ознайомитися з ними, оскільки вони набагато кращі мистецькою формою і змістом, ніж його догматичні листи й есеї, що з'явилися друком у вільному світі протягом минулих десяти років.

²¹⁾ Літературная газета, 10 октября 1965 г.

¹³⁾ Радянська Україна, 24 березня 1967 р.; див. також "Історія української літератури", (Київ, 1971), том 8, стор. 484.

Тільки-но наспіла вістка, що у Вінніпегу, Канада, 2-го лютого 1985 р., помер Голова Української Греко-Православної Церкви в Канаді

БЛАЖЕННИШИЙ МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ

колишній отець Григорій Метюк

Засмученим дочці Лідії Шульгин, внучкам, світлій Консистерії УГПЦК та вірним Церкви висловлюємо наше глибоке, співчуття.

Редакція і Видавництво "Нових днів"

ТИЖДЕНЬ БІЛЯ МОРЯ

Місяць лютий. Десь у світі тиснуть морози, розгулялися сніговії, а в нас уже "ясне сонечко припекло, припекло, ясне щире золото розлило, розлило". Ви приїхали до моря, щоб відпочити цілих сім днів. Ваш нічліг: приємна хатина, від пляжу рукою подати, п'ять хвилин ходу.

Першого ранку ви забуваєте, що це відпочинок, хочете швидко встати, щоб почати щоденну біганину. Але раптом згадуєте, сьогодні відпустка і, повернувшись на другий бік, поринаєте знову у гарні сни. Та все має міру. Настає день і раз ви приїхали до моря, треба піти і з ним привітатися. Вдягнувшись і поснідавши запашною кавою, яку приготував ваш найдорожчий, ви помалу сунете на бік. Є така пісенька "додому іду, як риба пливу". Якщо можна, як риба пливати додому, то можна напевне, пливати і до моря.

Цілий цей перший день і всі наступні, ви, мов перепічка, підсмажуєтесь на сонечку. Вилежуєтесь на пісочку, прислухаєтесь до ритмічного плескоту хвиль. Ясне сонечко шле своє гаряче проміння. Помалу все нагрівається: море, повітря, пісок і ви. Море спокійне, ледве колишеться. В далині маячать кольорові парусники. Ви лежите на березі і вбираєте у себе цю соняшну енергію. Можна сказати, заряджуєте свої батареї на весь наступний рік!

Десь у Мельборні zostалися ваші турботи, обов'язки, клопоти. Час-від-часу ви згадуєте про те, чи здогадається хтось із дітей полити город. Чи не забудуть вони виключити піч, залізко, поприбирати, помити посуд. Це ж вони вперше zostалися усі разом самі. Одні з них вже дорослі, інші майже дорослі, але для вас вони завжди залишаться дітьми. Та ці думки промайнуть лише хвилиночку. Ви силою волі проганяєте їх з голови. Сонце, пісок, море і вся ця чудесна природа, що оточує вас, охоплює у свої обійми, заколисує....

Помалу ваше тіло розімліває на пісочку і все ваше ество насолоджується відпусткою. Потім ви встаєте, підходите до води. Вона приємна, прохолодна, приймає у свої обійми. Ви пливете уздовж берега, ніколи від берега. Це так, щоб була певність, що кожної хвилини, при потребі, можна дно дістати ногами. Ви гойдаєтесь на хвилях, поруч вас відпочивають часечки, пропливають медузи. Вони великі, мов тарілочки, а збоку у них пучечик синіх квіток. Коли дивитися на поверхню моря здається наче від неї піднімається туманець. Гори в далині теж невиразні, оповиті цим туманцем. Небо синє-синє. Справа гора Святої Марти. Хатки, мов іграшкові, прикрашають її. Зліва теж гора. Хоч співай: "По той бік гора, по цей бік гора". Тільки ж між тими крутими горами сходила зоря, ой то ж не зоря дівчина моя, а тут затока морська і ви гойдаєтесь на хвилях.

Покупавшись і знову полежавши на піску, ви почуваете потребу якогось руху, вияву ініціативи, а то чого доброго можна й стати амебою, або морським жабурином, що росте тут зразу на міліні. І от ви робите зусилля, встаєте і рушаєте побережжям.

Помалесеньку йдете понад водою. Тут легше ступати і прохолодніше. Подорозі минає стареньких пенсіонерів, які вигріваються на сонечку. Літом їх провідують орди родичів, знайомих і власні дітки з внучатами не забувають. Але в міру, як холоднішає, зникають відвідувачі і вони залишаються на зиму самі, до наступного літа.

"Оце і я так досхочу вигріватимуся", гадаєте собі. Намагаєтесь, якось прикрасити у своїй уяві ту незнану старість.

Далі ви минаєте молоді закохані пари. Де-не-де під парасолями сидять родини з малими дітьми, які бавляться пісочком. Це вам звичайно знайоме. Дітки з вереском біжать до води і ваші думки линуць у минуле. Ви згадуєте своїх діточок, коли і вони такі були, згадуєте знайомих і їх чада. Колись вони з вами приїжджали сюди з року-у-рік. Вам вчувається їхній сміх, голоси, розмови. Гарні були часи! Коли, правду кажучи, у нас не було ні справжніх турбот ні проблем. Згадуєте те все, зіздаєте, гарно було, як дітки були малі! Ростуть дітки, а з ними і їхні проблеми. Але тоді ви не знали цього, а разом з вашими знайомими зіздали й казали: "Коли вони нарешті виростуть, щоб можна було мати хоч хвилиночку спокою!"

Часом спинаєтесь, пірнаєте у хвилі, прохолоджуєтесь і знову продовжуєте мандрівку берегом. Ви милуєтесь скелястими берегами. Місцями море повимивало їх і утворило цілі печери. От коли б талант усе це намалювати, охопити, занести пензлем на картину! Польбувавшись так ви повертаєтесь і йдете назад. Щоб не перетомитися. Це все ж таки ваша відпустка.

Ваш милий, тим часом, не поділяє такої активності. Ви залишили його, коли він залюбки, давав хрופака. Ви саме доходите до своїх речей, що лишили на березі: це рушник і торбина з різними мазилками. Крем, щоб підсмажитись, крем, щоб не попектися, і крем, щоб полегшало, коли ви умудрилися спекти свою шкіру.

І тут саме зустрічаєте свого коханого. Він стурбований і засапаний:

Де ти пропадала? — запитує він.

— Я вже двічі бігав додому, шукав на березі, дивився у море...!

Бачите, як гарно відпустка діє. Навіть власний чоловік турбується, де поділася його жінка! Чи не схопили її часом акули, морські чи суходолні!

Ви з дорогесеньким, поплававши, лежите на березі. Пече сонце. І всі ваші турботи зникають, випаровуються і залишається, лиш море, сонце і ви... Все повітря напоєне розтопленим сонцем. Ви спускаєтесь нижче, ноги у воду, а решта тіла на мокрім піску. Тихо поплескують хвилі...

Надвечір ви почуваетесь більш активні, і йдете

збирати ожину. Раніше тут цілі простори були заповнені ожинниками. Зараз багато їх повирубано: поробили дороги, поставили хати. Але в рівчаку ще лишилося досить кущів і для вас. Ви збираєте їх у посудини. Час від часу насолоджуєтесь й самі. Цього року посуха і не так рясно, а було ж раніше, збирали тут відрами. Ну, здається, досить. Ваші руки набирають фіолетного кольору, від роздавлених ягід. Ви вертаєтесь радісні, скільки зібрали! Ваші руки і ноги повні подряпин і ще не один тиждень, вернувшись, у Мельборн, будете виймати із них шпички. Але зараз ви не зважаєте на такі дрібниці, з морозивом ожина — найкращі ласощі.

Повечерявши, ви знову йдете до моря. Сидите й споглядаєте. А воно зараз гладеньке, хоч м'яч по поверхні коти. Минає восьма година. Справа на небі світить вже місяць, "мов млинове коло" а зліва велика вогненна куля, помалу котиться вниз. Ось торкнулася горизонту, наче на хвилю спинилася. Здається наче зроблена з щирого золота, сяє, а від цього проміння, червона стежка блищить на воді. Навпроти, на горах, вікна хат, наче палають, відбиваючи це сяйво. Помалу вогненне коло починає пірнати кудись. Вже лишилася половина. Ось тільки краєчок... за хвилину лишається маленька смужечка, але й вона зникає за обрієм. Тільки небо рожево-червоне горить у тім місці. Усе небо стає синім-синім, темнішають барви, а над горами воно фіолетне. Це червоні відблиски сонця змішуються із синявою неба.

Життя не стоїть на місці. Швидко минають дні і ваша відпустка минає теж. Завтра ви вертаєтесь до великого міста. І нераз, серед року, в тяжку хвилину, ви будете згадувати цей тиждень. Сьогодні увечорі ви йдете прощатися з морем. Сонце давно зайшло. Ви йдете спершу до пристані. Моря, майже, не видно. Воно чорне, злилося з темрявою ночі. Ви більше чуєте, ніж бачите його. Віє теплий вітер, хвилі набігають на берег. У воді чути, щасливі вигуки дітлахів. Дехто стрибає у воду з кінця пристані, яка довгою смужкою тягнеться в море. Ви йдете до кінця причалу, там оптимісти рибачки сидять годинами і дивляться на вудки.

"Ловися рибко велика й маленька", — приказуєте ви, намагаючись їм допомогти, але вони сердяться, озираються на вас, хто, мовляв, тут рибу лякає. І ви лишаєте їх і йдете геть. Про мене, найкраще й найпевніше ловити рибку у крамниці.

Ви сходите з причалу і йдете понад берегом моря. В даліні гори розцяцьковані світлами хаток. Збоку від шляху паралельно йде дорога, крамниці. Їх не видно, лише бачите відблиск вуличного освітлення. Ви прощаєтесь з морем. Допобачення, кажете йому. Воно вічне, рухливе. Скільки у нього настроїв. Часом ледве ворушиться, іншим разом розгойдані хвилі забігають далеко на берег. Море для вас символ руху, енергії, волі. Воно, мабуть, єдине, що лишилося незагнуждане людиною.

КНИГА ЄВГЕНА КРАМАРА "ДОСЛІДЖЕННЯ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ"

У Видавництві "Смолоскип" ім. В. Симоненка появилася збірка статей відомого в Україні юриста Євгена Крамара "Дослідження з історії України". Книга має 187 сторінок, її упорядкував Петро Якуб'як і вона коштує 7.50 дол. До збірки увійшли такі статті Є. Крамара: "Живий хозарський слід на Україні", "Гагаузький етюд", "Цигани", "Чому князь Всеслав полоцький гасав вовком?", "З допомогою тотемічного ключа", "Повість временних літ" (рецензія на переклад і обробку В. Близнеця), "Дещо з генеалогії "козак", "Справа Кочубея й Іскри", "Славенга українка в султанському дворі" (про Роксолану), "Маловідомий епізод з життя і творчості Івана Франка" (про знайомство І. Франка з сіоністським діячем Т. Герцелем). До збірки упорядник додав іменний покажчик, який охоплює понад 500 імен.

У передмові до цієї збірки пишеться: "Автор цих статей, як історик, для закордонного українця майже невідомий. Зате його праці опубліковані в Україні, Польщі, Югославії, Болгарії, чим він здобув собі визнання як спеціаліст і знавець невідомих або маловідомих епізодів у нашій історії. Цілий ряд історичних досліджень і гіпотез він оспорує або й заперечує і на підставі своїх досліджень, широкого знання, намагається кинути світло на ту чи іншу історичну подію, яка дуже часто залишалася поза увагою наших вчених".

Євген Крамар народився 18 лютого 1933 р. в с. Приозерному (кол. Псари) Івано-Франківської обл. В часі "культу особи" був переслідуваний і працював на лісозаготівлях в Томській обл. Згодом, у 1956 р. з відзначенням закінчив юридичний факультет Львівського університету. Працював слідчим прокуратури Флорештського р-ну на Молдавії, опісля адвокатом в Одеській обл. У 1967 р. переїхав на Волинь, де працював адвокатом у Горохові до 1972 р. Був членом Волинської колегії адвокатів. Від 1972 р. майже безперервно переслідуваний. Перебував в ув'язненні і на примусовій психіатричній експертизі. У 1981 р., коли він відбував однорічний термін ув'язнення, в Болгарії появилася його стаття "Про зв'язки між східним і південним слов'янським плем'ям "Сівери" у великому 8-томному збірнику про зв'язки Болгарії з народами Радянського Союзу, який появилася з нагоди 1300-річчя болгарської держави.

Попрощавшись із морем, вертаєтесь назад. Навколо темно. Вода чорна. Пісок рипить під ногами і вони грузнуть у ньому. Тяжко ступати. Ви втомилася, дивитесь на свого найдорожчого і з надією тихо затыгаєте пісню: "Я ж тебе, милая, аж до хатиноньки сам на руках донесу". Він мовчить, ніби вагається, а потім каже: "Хіба докочу, а щоб донести то навряд чи стане снаги".

Іван ДУЗЬ

СЕРЕД ДРУЗІВ І ВОРОГІВ

Нижче передруковуємо скорочено з радянського журналу "Прапор" скандальну навіть для "радянців" статтю доктора (агітації і пропаганди?) Івана Михайловича Дузя про його перебування "серед друзів і ворогів" у Канаді і в США.

З цієї статті виразно видно як низько впала українська наука на батьківщині і яким людям доручають керівництво катедрами в "українських" університетах. Прочитавши статтю Івана Дузя, читачам яснішою стане й вимушена відповідь на неї наших співробітників — Ростислава Василенка і Яра Славутича.

"Нові дні" дадуть місце й іншим "друзям" та "ворогам", які захочуть оборонити себе від напастей радянського доктора. Зокрема радо дамо слово артистові В. К. Крулеві й співакові Й. Голяшківі, якщо вони живі, а не мітичні особи.

Не пошкодило б і деяке вияснення про суть і закуліси цих "Шевченківських днів в університетах Канади" від їх ініціаторки проф. Ганни М. Польової. — Ред.

На початку тридцятих років у моєму прикордонному містечку Волочискь, що славилось залізничною станцією та цукроварнею, надзвичайно популярним був клуб залізничників. Скільки я передивився там концертів, вистав Кам'янець-Подільського перекувального театру, виступів духового оркестру прикордонного з'єднання та сільської художньої самодіяльності! Та найбільш незабутнє враження залишив у моїй пам'яті "великий німий" — кіно. І не стільки фільми, як їх демонстрування та музикальний супровід. Люди були вдячні Іцикові Шпірту за його імпровізацію на старезній-престарезній скрипці. Щоразу, як тільки розпочинався фільм, скидався смичок, і починалося ридання-голосіння безбожно одурених людей, що відкупилися од мук пекла і потрапили в страхіття раю. "Плач із раю", так звали музикальну річ, і сьогодні пам'ятний мені, він насторожує і тривожить.

Та одна справа чути мелодію і переживати, і зовсім інше — бачити сльози, ридання дорослої людини, що через свою легковажність, через політичну сліпоту, довірливість потрапила в тене-та, в морок ночі так званого "вільного світу", "земного раю", яким іменують себе Сполучені Штати Америки, а заодно й Канада.

**
*

Було це сьомого березня торік у місті Торонто. Президент асоціації "Канада — СРСР" Михай-

ло Лукач — великий ентузіаст і справжній друг радянського народу — запросив нас, учасників Шевченківських читань... на зустріч із активістами товариства. В скромному, але із гарним політичним смаком оформленому приміщенні зібралися представники прогресивної громадськості міста — письменники, вчителі, журналісти, службовці. Ми застали їх за дружніми розмовами в невеликій бібліотеці-читальні. А окремо, в глибині кімнати, в м'якому кріслі сидів чоловік. На нього не можна було звернути уваги. Всі — в динаміці, в русі, в розмовах, а він один — у стурбованості і задумі. В моїй пам'яті миттю воскресло: та це ж Круль, колишній артист Одеського українського державного музично-драматичного театру імені Жовтневої революції. Я його добре знав по ряду вистав і, зокрема, по спектаклю "Гайдамаки"...

— Вікторе Казимировичу...

Він звівся на ноги, очі налилися сльозами, руки тремтять.

— То ви мене пізнали, — промовив колишній артист. — Спасибі вам. А я ось дізнався у "Житті і слові", — він показав газету — орган крайової організації Товариства об'єднаних українців Канади, — що ви приїхали на Шевченківські читання, що у вас буде зустріч в асоціації, і вирішив попрохати дозволу прийти. Я не активіст, я навіть не член цієї організації, але мені дозволили прийти. Дозволили...

— Як же ви живете? — запитую.

— Живете?... Не живу, а животію. Втратив усе. До кінця. І внуків, і доньку, а ради них я залишив усе в рідній Одесі і приїхав сюди на оце безголов'я... Втратив дружину, вона тяжко хвора, а на лікування немає коштів. Втратив роботу, любиму роботу, бо кому я, український актор, що зріс на радянському репертуарі, потрібен у цій страшній клоаці. Мене, правда, агітували йти в бандерівський театр, виступати по радіо і на телебаченні з антирадянськими наклепами. Та хоч я втратив розум, але не втратив совість. Голодую, жебракую, виконую чорну роботу, але стою на своєму: домагаюся повернення на рідну Батьківщину... Збожеволію. Повірте мені, збожеволію в цьому "вільному світі", в цій брехні, чистогані, моральному каліцтві. Слухати радіо, дивитися телепередачі неможливо — все заповнено антирадянщиною. Буржуазно-націоналістичні видання — то жовто-блакитна каламуть, плазування продажних писак. А які показують кінофільми! Знавівніла маячня запеклих "самостійників" та "незалежників", або безпардонна порнографія. Отакий він, цей "вільний світ"...

Плаче-ридає в тому "заокеанському раю" не тільки один Круль. Їх сотні, спровокованих і одурених буржуазною пропагандою.

В Сан-Франціско після великого концерту нашої туристичної групи, влаштованого для представників прогресивних кіл американців російського, українського, білоруського походження мене та народну артистку УРСР Т. К. Мірошниченко, що працює в Запорізькому музично-драматичному театрі імені Миколи Щорса, запросило

на гостину подружжя Володимир та Ірина Вутсони. Володимир навчався в Москві, добре володіє російською мовою, кохається в нашій літературі, музиці, живописі.

Живуть Вутсони як середні американці — мають і цінують роботу. Господар щомісяця заробляє непогано, але додому приносить тільки половину. Решту вираховують за житло — це довільний борг, на пенсію, школу та інші податки.

— Але ще жити, — розповідав дорогою Володимир, — можна. Турбує тільки один клопіт — як позбутися страху.

Нас це здивувало, і я перепитав:

— Пробачте, якого страху?

Володимир сказав:

— Ви цього не зрозумієте, для вас воно чуже. А ми його відчуваємо щодень. Страх за роботу. Як би її не втратити, як би втриматися та догодити всім і кожному...

— Для нас, — устряла в розмову Ірина, — страх подвійний: у нас мала дитина. Вона ввігнала нас у борги...

— А з ким же ваша дитина? — цікавиться моя супутниця.

— У нас є тітка Женя, хороша жінка, ваша землячка, з Молдавії. Ви її побачите, — відповіла Ірина.

В домівці ми справді побачили і познайомилися з Євгенією Савеліївною Єдроновною. Тільки-но вона зачула, що ми з України, кинулася на груди Тетяні Мірошниченко з риданням і проханням:

— Рятуйте! Допоможіть! Визволіть!

Євгенія Савеліївна із селян, колишня колгоспниця. Останні роки жила в Кишиневі. Все було в неї гаразд. Працювала, з чоловіком жили в добрі та злагоді, виростили дітей. Та в сімдесят сьомому році спіткало лихо — помер чоловік. Євгенія Савеліївна залишилася одна (діти живуть і працюють на Уралі). От тоді, як змія, у душу залізла давня знайома Етер Горман.

"Треба тобі виїхати звідси, Євгеніє, — почала вмовляти. — Ідьмо зі мною. Ідьмо в Америку. Там же рай земний", — розповідала тьотя Женя. Продала я хату, худобину і кинулася в оцю прірву. Етер обібрала мене і втекла, кинула напризволяще. А що я тепер маю? Нічого. Кутка свого не маю. Отак, де притулюся, там і перебуваю. По людях ходжу, дітей доглядаю, квартири сторожую, бідую...

Найгідкішу, найбридкішу, до краю підступну та підлу людину затаврував народ прізвиськом — нікчема. Яка то влучна, яка точна характеристика. Виповнилася вона для мене всеоб'ємністю свого змісту під час наших зустрічей на кафедрах славистики десяти канадських університетів.

Показовою в цьому плані може бути дискусія в Карлтонському університеті. Відділом славистики тут завідує Емілія Андріївна Стіхлінг — літня, але досить енергійна, а основне — хитро дипломатична жінка. На зустріч із учасниками Шевченківських читань вона запросила викладачів, студентів та ще місцевих, зацікавлених в

українській культурі, бізнесменів. Різномодна і за віком, і за фахом, і за політичними поглядами аудиторія. Переважна більшість — це ті хто в роки Великої Вітчизняної війни слугував фашистам і втік від народної помсти. Сьогодні вони удають із себе святих та божих, ні в чому не винних, таких собі сумирних, але заблуканих овечок. Як тільки закінчилися наші повідомлення про естетику Кобзаря, про його поезію в світовому контексті, про шевченківські традиції в радянській літературі, про шевченківський театр, зразу посипалися провокаційні запитання:

— Як ви дивитеся на перспективи розвитку української літератури? Як скоро вона загине?

— Чому у вас заборонена українська мова? Чому діти не вивчають її в школі?

Чому ви не друкуєте Василя Стуса, це ж найбільшій продовжувач традицій Шевченка?

І т. д.

Десятки запитань. У кожному з них — підступність, недобррозичливість, наклеп, брехня, упередженість.

Спокійно, доказово відповідаємо на кожний зухвалий випад. Говоримо про вершинні явища нашої сьогочасної української літератури..., про цілу плеяду молодих прозаїків, поетів, драматургів. Розповідаємо про популярність української мови, про її багатство та поширеність, про систему шкільної освіти і місце в ній української мови, про видання рідною мовою газет та журналів, наукових праць та художньої літератури. Називаємо тиражі. Аргументовано доводимо, що Василь Стус — запеклий антирадянщик, пасквілянт, наклепник, а не поет...

Пояснюємо, розтлумачуємо, аргументуємо, але все це, як горохом у стінку. Переконати тих, хто заробляє на брехні, неможливо.

Та й справді, як переконаєш Ростислава Василенка, дисертира, котрий у роки Великої Вітчизняної війни втік із лав Червоної Армії до фашистів. До 1941 року він закінчив студію театру імені Івана Франка, слухав лекції найвидатніших майстрів радянської сцени, вивчав секрети їхнього мистецтва. Він хизується: я знав Юрія Шумського, Амвросія Бучму, Наталю Ужвій. "Я знав", "я дружив", "я працював". Не переконати цього пігмея, що аж біснується, звинувачуючи у всіх гріхах — ідейних та художніх — Івана Микитенка та Олександра Корнійчука. Він аж потом стікає, доводячи "геніяльність" драматурга Володимира Винниченка, ренегата і запродаця українського народу, котрий оббрівував соціал-демократів, спотворював їхні образи...

— Я абстрабуюсь від усього, — вигукує Ростислав Василенко. — Мене не цікавить політика. Мені дороге мистецтво як мистецтво. Мене цікавлять форма, стиль, поетика...

Ні, пане Ростиславе, у Винниченка, як і в Хвильового, вас цікавить не сама по собі форма, а ота "супернаціональна ідея" виключності, особистості та месіанізму української буржуазної нації. За це вам щедро платять гроші як директорові англофранцузької школи, за це вам дозволяють

мати "гастрольне літо", під час якого ви ллете бруд на Радянську Україну, на її народ, на його спосіб життя.

В університеті Британської Колумбії (Ванкувер) завідуючим славістичним центром служить Богдан Чайковський, родом із Ровенщини. В роки другої світової війни він утік з фашистами і забрів за океан. Одвертий антирадянщик. Наш приїзд Чайковський бойкотував сам і заборонив членам катедри мати з нами стосунки. Науковці, боячися репресій, на Шевченківські читання не прийшли. А ті, котрі дістали мандати делегатів чергового (Київського) весвітнього з'їзду славістів (вересень 1983 р.), наважилися встановити з нами контакт тільки телефоном.

Склалася досить незвичайна ситуація. Центр славістики влаштував бойкот, а працівники катедри англійської філології, якою керує професор Росс, виявили бажання зустрітися з нами. Ми розмовляли про Шевченка, слухали лекцію і брали участь у дискусії. Йшлося також про Мейєрхольда, про Леся Курбаса, про радянську літературу. Нам показували колекцію рідкісних видань творів Кобзаря англійською та французькою мовами. У нас були розбіжності в поглядах на ряд питань, але переважував дух довір'я і взаєморозуміння...

На кого ж орієнтуються, кого вивчають та пропагують торонтські "вчені"? Винниченка, Хвильового та дисидентську макулатуру. Найвищим "досягненням російської літератури" для них є Солженіцин. На книжкових полицях стоять його товстезні томи наклепів. Вони вивчаються, коментуються і підносяться на щит.

Отака вона, буржуазна "свобода слова", "свобода творчості"...

Пігмеї атакують, озираючись, маскуючись, зважаючи на громадську думку. Вони знаходяться наче між молотом — можновладцями, які в першу-ліпшу хвилину можуть розправитися з ними, і ковадлом — трудовим народом, який ніколи не пробачає зради, блюзнірства, продажності. По-іншому поводяться ненависники, вчорашні бандерівці та перебіжчики. Їм нічого втрачати. Загублено совість і честь, довір'я прогресивних кіл. Єдина надія — на кривавий реванш, на розбій, на розв'язання американським імперіалізмом термоядерної війни — така програма проголошена битим і перебитим лідером заоканської буржуазно-націоналістичної банди головорізів Ярославом Стецьком. "Ради торжества нашої ідеї, — істерично галасує Стецько, — не жаль винищення всієї комуністичної України. Нову державу створять наші вояки з Торонто, Лондона, Мюнхена, Мадрида".

Ідея про українську самостійну, "навіть від розуму незалежну", як говорив Остап Вишня, "державність" не дає спокою і поплічникам Стецька, затятим націоналістам, на чіх руках кров безневинних людей.

Одним із них є Яр Славутич з дозволу сказати, професор Едмонтонського університету, поет, літературознавець і над усе поборник "вільної

України". 1983 року бучно, коштом щедрих хазяїв, відсвяткував своє шістдесятип'ятиріччя. Родом він із Херсонщини, з багатого козацького хутора Благодатна. Колективізація перетнула дорогу запеклому глитаєві — батькові Грицька Жученка. Це бачив і забути, простити цього не може син, що перебуває в заоканських мандрах. Ненависть до всього радянського кипіла в його душі ще до початку фашистського нападу на нашу країну. А в час війни куркуленко відразу знайшов себе — перекинувся до гітлерівців, а звідти — у дивізію СС "Галичина".

Яр швидко здобув визнання як нещадний убивця і головоріз, гвалтівник і палій. А коли збагнув, що фашизмові настає неминучий кінець, очманілий від людської крові бандит дременує за океан і почав мерзенні вправи на антирадянщині...

На сторінках націоналістичних "Нових днів", можна зустріти антирадянські потуги жалюгідних найманців Стефанії Гурко, Анатолія Галана, Івана Кмета-Ічнянського, Василя Сокола, Данила Міршука, Ганни Черинь та інших...

Ненависники заносять свої брудні руки над святинями нашого народу, над видатними митцями...

Твір Олеся Гончара — видатного радянського письменника та громадського діяча — "Твоя зоря" оголошується "зразком новітньої містики", "жахного спотворення української народної мови", а над усе — твором "вигаданих, не правдивих героїв". Ганну Черинь, яка опублікувала рецензію на роман "Твоя зоря" під крикливою назвою "Його (тобто Олеся Гончара) і наша (тобто самостійників) зоря",²⁾ не влаштовує, що письменник посилає свого Заболотного "у різні країни так, наче він знав усі мови й усі на світі обставини". Або ще такий дивовижний пасаж. Гончар, — підраховує критик, — писав роман чотири роки, "прикладуючи математику, виходило б щось по 90 сторінок на рік — на советські темпи не дуже багато..."

Свої потуги буржуазні фальсифікатори не обмежують українською літературою. Час від часу вони обливають брудом епопею про героїку білоруського народу Івана Мележа, то на свій копил трактують "Мій Дагестан" Расула Гамзатова, а оце взялися за роман Чингіза Айтматова "Буранний полустанок (І довше віку триває день)". Підхід до цього епохального явища нашої багатонаціональної літератури більш ніж дивний. Виявляється, основний герой твору не Едигей Жальгальдин з його думами про долю народу і рідної Вітчизни, а "скривджені люди, зокрема знищений жорстоким режимом Абуталіп".

Недолугий автор з жорстоким цинізмом зазначає: "Незважаючи на деякі авторські застереження, роман "Буранний полустанок" носить явно виражений характер сміливого викриття вад того суспільства, в якому автор живе..."³⁾

Озвірілі ненависники плетуть павутину брехні, антирадянщини, плетуть, бо за це їм щедро платить рука буржуазного ділкаманкурта...

В той час, як багатомільйонний радянський народ відзначав знаменну дату — шістдесятиріччя утворення Союзу Радянських Соціалістичних Республік, націоналістичне охвістя підняло скажений галас про "московський імперіалізм", про "більшовицький диктат", про "російське ярмо на шиї знедолених українців". Потік антирадянської брехні перетворювався на річки бруду, провокацій та розбійницьких наклепів. З якою помпою виступали по радію, на телебаченні та в пресі новоявлені ідеологи українського націоналізму, підносячи, як акт "найвищої справедливості", проголошення горезвісного Четвертого універсалу (січень, 1918 р.), за яким створювалася "Українська народна республіка (УНР)", а насправді буржуазно-націоналістична банда, що її нещадно розгромила молода Червона Армія...

Світлом зорі в темряві, в мороці заокеанської дійсності є діячі прогресивних зарубіжних організацій, їх друковані органи, їхні народні зібрання та свята. Їхні думки линуць в рідні краї, залишені у важкі роки поміщицького гніту, їх серця і воля разом із своїми друзями з Радянського Союзу в боротьбі за мир та прогрес.

Пізнього вечора 9 березня до нас в готель прийшов відомий письменник, активний громадський діяч, чесна людина і щирий друг нашого народу Петро Ількович Кравчук разом із славним у своїх помислах співаком Йосипом Голяшком та працівником редакції газети "Життя і слово" Ларіоном Прокопчуком. Десь опівночі Петро Ількович настроїв свій приймач на Київ, записав на магнітофону касету повідомлення про присудження Державних премій Української РСР імені Т. Г. Шевченка.

На перший погляд, це ніби рядовий факт, але скільки в ньому закладено людського почуття любові до Радянської України, до її народу, культури, до її видатних митців.

Не забути шевченківський вечір у вінніпезькому робітничому будинку, серед добрих людей, наших справжніх друзів. Виступи Михайла Мокрія та Ганни Семенової — це вияв щирості, доброти та вдячності радянському народові, нашій партії та урядові за світлі мирні ініціативи і титанічну боротьбу за мир, за дружбу і співробітництво між народами.

Залишиться в пам'яті і подружжя Герасимів — Марії і Василя, поїздка на Ніагару, відвідини музею Т. Г. Шевченка в Палермо. Це світлі сторінки нашого заокеанського перебування...

Проходимо залами музею, вдивляємось в експонати, читаємо записи в книзі народної любові до народного генія, до нашого радянського краю.

Пам'ятні години, проведені у Вінніпезі разом з Антоном Білецьким та його дружиною. Вони декілька разів відвідували Радянську Україну, бували в Києві, Львові, Одесі, мають там багато щирих друзів та добрих знайомих. З великим захопленням розповідали про усе бачене, показували бібліотеки, укомплектовані переважно українською класичною та радянською літературою, просили передати земний уклін рідній стороні.

— Важко нам тут і жити, і працювати, — роз-

повідав керівник робітничого заповомого товариства, — але що зробиш... Треба боротися. Найлютіші наші вороги — буржуазні націоналісти. Вони вдаються і до провокацій, і до прямого розбою. Зовсім недавно група головорізів уночі вдерлася в будинок нашого управління. Вчинили погром, а потім підпалили контору. Така їх чорна лють і ненависть до всіх, хто симпатизує радянському народові...

В Монреалі нас полонили своєю доброзичливістю та добропорядністю десятки людей. Серед них Роман Семак — інженер за освітою, який уже декілька років шукає роботи за фахом, але всі підприємці відмовляють: "Ти, — дорікають, — в Совети їздив, шукай у них посаду". Ігор Кісс — працівник товариства "Канада — СРСР". Він розповідав захоплено про роботу з людьми, про бесіди активістів товариства, які побували в Радянському Союзі, про наш спосіб життя. Богдан Киричинський добрий десяток років розповсюджує українську радянську книгу, демонструє найкращі наші кінострічки, влаштовує кінофестивалі радянських патріотичних фільмів. Він виявляє ініціативу і запрошує до Канади видатних українських співаків, вокальні та балетні ансамблі. Під час нашого перебування в Монреалі Богдан Киричинський вів переговори з Міністерством культури УРСР про влаштування гострольної поїздки Софії Ротару. Переговори закінчилися успішно...

Нас зачарувала своєю задушевністю, відданістю справі народної освіти та сердечною любов'ю до радянського краю професор педагогіки Ганна Михайлівна Польова. Це вона, Ганна Польова, написала цікаву книгу про життя і творчість Тараса Григоровича Шевченка. Вона, ще не знаючи, що у нас зусиллями народного артиста СРСР Василя Степановича Василька здійснена вистава повісті Ольги Кобилянської "Земля", інсценізувала цей твір для самодіяльного драматичного гуртка.

Успіх вистави був колосальний, — говорить Ганна Михайлівна. — Після прем'єри виявив бажання виступити в заглавній ролі професійний артист театру і кіно, добре відомий в Радянському Союзі Джон Пірс. Цю виставу дивилися в багатьох містах Канади...

І ще про Ганну Михайлівну Польову: вона була ініціатором проведення Шевченківських днів в університетах Канади. А тепер стала їх душею. Не зважаючи на цькування, погрози та провокації, ця мужня жінка віддає нашій спільній справі — пропаганді радянської культури — всі свої сили, знання та вміння.

Як світло зорі, сяють діла цих людей у мороці, в темряві заокеанської ночі. Цього світла стає все більше та більше. Воно запалює серця і душі людей трудової Канади, будить їхню свідомість, кличе до активної боротьби за мир та співробітництво, за щастя всіх народів.

1) В 1883 р. — Ред. "Н. Д."

2) Див. "Нові дні", лютий, 1983.

ВІДПОВІДЬ У ХАРКІВ

Видається в Харкові такий собі журнал "Прапор", літературно-художній та громадсько-політичний щомісячник Спілки Письменників України. А в Одесі катедрою української літератури завідує ось такий собі Іван Дузь. Кандидат і доктор якихсь наук. Член партії. Автор твору "Генієм Леніна натхненні" та подібних. А в Оттаві, в Канаді, живе колишній український актор і режисер — автор цих рядків. І ось в журналі "Прапор" ч. 2 за 1984 рік Іван Дузь надрукував під шапкою "Фронт ідеологічний" дуже "наукову" статтю "Серед друзів і ворогів" де нещадно розправився і з бувшим актором, який не мислить так, як пан, чи то пак "товариш" Дузь. Розправився чисто по-радянськи — брехливо, пропагандивно, провокаційно. В передмові до його статті про Івана Дузя "Прапор" пише: "за активну лекторсько-пропагандистську діяльність присвоєно почесне звання — заслужений працівник культури Української РСР". Що має спільного пропаганда з культурою? За англійським словником пропаганда — це погляд якоїсь групи, поширений в перекрученому і односторонньому вигляді щоб поширити ідеям опозиційних груп. (The Canadian Dictionary for Schools, Collier Macmillan Canada, 1981) При чому ж тут культура, "товариші"? Правда ваш словник дає цілком протилежне означення на це чужоземне слово: "Пропаганда — илейное воздействие на широкие массы" (Словарь Иностранных Слов, Москва, 1980).

Моєї думки щодо "культурної" статті пана Дузя "Прапор" не надрукує, то ж я посилаю свою відповідь до "націоналістичних", за його висловом, "Нових Днів".

Отже рівень вашої статті дійсно пропагандивний, він далекий від наукового розгляду, дослідження, далекий від культури. А ви ж "Заслужений працівник Культури УРСР". Ваша некультурна мова образ на адреси мільйонів українців у вільному світі, ваш пропагандивно — ненавистницький лексикон, ваша лайка і брехня нагадують нам передвоєнний рівень. Ось приклади: *жовтоблакитна каламуть, страшна клоака, нікчеми, слуги фашистам, втікачі від народної помсти, пігмеї, антирадянщики, потуга макулатури, жалюгідні найманці, биржуазно-націоналістична банда, живі трупи з табору контрреволюції тощо.* Досить. Лексикон і стиль майже за пів століття не змінився.

Не можу з браку місця тут, і зрештою не хочу, розбирати всю вашу довженну (на сім сторінок, у дві шпальти, дрібний друк) статтю. Багато лютей в ній зачеплено, я ж лише за себе згадаю. Вам не подобалось що під час ваших "Шевченківських читань" в Оттаві (чи не запозичена назва з "Сахаровських читань", що провадяться

у світі?) в дискусії я заперечив ваше трактування Шевченка і зауважив, що в пожовтневій українській драматургії не можна обминути ім'я Володимира Винниченка. Ви ще тоді в залі університету з криком і образами накинулись і на Винниченка і на мене, аж слухачі ваших "читань" закликали вас до порядку. Я розумію, вас було четверо і за такий непослух залі хтось мусів у вашій пресі зареагувати, і ось, звичайно, вибрали вас. Як пропагандист ви вдались до брехні і провокації. Ви пишете: "як переконаеш Ростислава Василенка, дизайнера, котрий в роки Великої Вітчизняної війни втік із лав Червоної Армії до фашистів". Що вам до того, що я не міг втекти "з лав Червоної Армії", бо я в тій армії ніколи не був, і взагалі в своєму житті ніякої уніформи ніколи не носив, бо був актором і до і під час війни. І досі зберіг "відстрочку", ви знаєте що це таке, і війна застала мене з театром К.О.Д.К.А І до фашистів я не тікав, то весь уряд УРСР утік, лишивши мільйони і молодих, і старих на поталу фашистам.

Далі ви пишете — "До 1941 року він закінчив Студію Театру імені Івана Франка, слухав лекції найвидатніших майстрів радянської сцени, вивчав секрети їхнього мистецтва. Він хизується: я знав Юрія Шумського, Амвросія Бучму, Наталю Ужвій... Не переконати цього пігмея, що аж біснується (О. стиль "заслуженого працівника культури УРСР"! — Р. В.), звинувачуючи у всіх гріхах — ідейних та художніх — Івана Микитенка та Олександра Корнійчука. Він аж потом стікає, доводячи "геніальність" драматурга Володимира Винниченка, ренегата і запродавця українського народу..."

До речі, я взагалі не потію, а вищенаведені ніби мої твердження — ваша брехня, хоч, думаю, що Винниченкова "Соняшна машина", "Чорна пантера і Білий ведмідь", та "Між двох сил" ввійдуть в аннали історії української літератури скоріше ніж "Генієм Леніна натхненні". До вашої вигадки, що я ніби "у всіх гріхах" звинувачував Микитенка і Корнійчука, зауважу лише, що не врятували Микитенка ні його "Диктатура" чи "Бастилія Божої Матері", і він був у 1937 році розстріляний, маючи 40 років, про що ви промовчали. Як також промовчали про фізичне знищення Миколи Куліша і Леся Курбаса, хоч і говорили про цих велетнів культури. І про 10-тирічне знущання над Остапом Вишнею в ваших таборах смерті не згадали, хоч і пробували зобразити його в "Зенітці" як радянського патріота. От і сіли, як рак на мілкому.

Мало ви читаєте, пане Дузь, мало того що відноситься до української культури. Ось прочитайте книгу корифея "Березоля" Йосипа Гірняка, що влібував заслання разом з Остапом Вишнею, "СПОМИНИ" (Видавництво "Сучасність", Нью Йорк, 1982), там багато чого невідомого довідаєтесь і про Вишню і про Курбаса і про Куліша. В свій час в тих же "Нових днях" я надрукував статтю "Лесь та не весь", після прочитання книги про Курбаса виданої там у вас. На

жаль, це було до "Споминів" Гірняка. Які ж там матеріали! Або прочитайте хоча б спогади про Миколу Куліша його дружжини (вид. Українська Вільна Академія Наук в США). Отже, висловлюючись вашими словами "біснувалися" ви, а не я, доводячи нам демагогічні, брехливі речі. Не знаю які асоціації ви хотіли викликати в свого читача цими словами: "— Я абстрабуюсь від усього — вигукує Ростислав Василенко. — Мене не цікавить політика. Мені дороге мистецтво як мистецтво. Мене цікавить форма, стиль, поетика..." Так, пане Дузь, в мистецтві соц. реалізм мене не цікавить. Ходульні, штучні, відірвані від життя Корнійчуків твори це було не мистецтво, а пропаганда, так званий соціалістичний реалізм, відірваний від життя.

Далі ви мене представляєте радянському читачеві так: "Ні, пане Ростиславе, у Винниченка, як і в Хвильового, вас цікавить не сама по собі форма, а ота "супернаціональна ідея" виключності, особності та месіанізму української буржуазної нації. За це вам щедро платять гроші як директорів англо-французької школи, за це вам дозволяють мати "гастрольне літо", під час якого ви ллете бруд на Радянську Україну, на її народ, на його спосіб життя."

За месіанізм української нації я не говорив, хоч думка, звичайно, цікава. Дійсно, наш нарід на цю роль цілком заслужив. Сім мільйонів жертв штучного голоду 1933-го року, лише один приклад. Ви той голод пам'ятаєте теж, вам було 14 років, а мені трохи менше. І ви знаєте хто розп'яв тоді, як Месію, Україну. А ось за що мені платять гроші і дають вільне літо, то ви вже, вибачте, брешете. Щоб бути директором я тут вчився довгі роки в університетах і здобув кілька наукових ступенів, і то не з "буржуазного націоналізму" чи пропаганди, а з педагогіки, природознавства та шкільної адміністрації. А два місяці відпустки літом в Канаді мають не лише директори шкіл а й всі вчителі, і гастролію я з художнім читанням переважно не літом (бо всі на "дачах"), а весною, осінню, і зимою. І хоч ваша мета була скомпромітувати мене в очах радянських читачів, та скомпромітували ви себе, бо в Україні є також і розумні читачі, що вміють читати "між рядками". Чомусь хочеться сказати вам словами Висоцького з його посмертної пластинки "Формуліровка" — *Со мною номер не пройде, товарищи-ребятки!*

Це щодо моєї скромної особи. А взагалі, як каже наша приказка — Поганому виду нема сти-ду. Ви приїхали в нашу країну КАНАДУ до нас в гості, і лаєте нас, господарів. І все тут зле, і безробіття, і рай не рай, і всі рвуться "додому", а інші надіються "на кривавий розбій" (А що Афганістан?). Ваші ж панегірики про Радянську Україну просто таки не чесні. Заперечення примусової русифікації лише один з прикладів. Ви ж з Одеси, вийдіть на вулицю і почуєте як говорить "українське місто". Я по вулицях Києва ходив три дні поки почув українську мову (до речі, то були туристи з Канади). Все в столиці,

висловлюючись словами дядька Тараса з "Мини Мазайла" Куліша "штокає і какає — приступу нема". Навіть в мій "довосенний" час такої безсовісної русифікації не було.

Вражас у вашій статті жовчний і злобний стиль. "Юпітере, ти сердишся — значить ти не прав", казали римляни. Після ваших "Шевченківських читань" я надрукував в "Нових днях" свої враження під заголовком "І чого вони їздять?" Ця ваша стаття вже була надрукована, але я її ще тоді не бачив. Особистих образ у мене в вашу сторону не було. Стиль у вас дійсно радянський.

А на "Нові дні" ви, пане Дузь, даремно нападаєте. Це найкращий український журнал у світі. І тут, і там у вас. Український універсальний журнал що виходить вже 35 років і який ви звете націоналістичним. У вас чомусь слово "націоналіст" має негативне значення. Дивно. Націоналіст — це людина що посвячує себе своїй нації (за словником). Що ж, як є комуністичний "Прапор", то чому не можуть бути націоналістичні "Нові дні"? Не весь же український нарід є комуністичний. Такі цікаві статті та матеріали і таких видатних українських діячів науки, культури і мистецтва, що були надруковані за 35 років в "Нових днях" — не було ні у вашій "Вітчизні", ні в "Жовтні" чи "Прапорі". Он "Прапор" і далі розжовує понад сорокалітню жвачку тематики з Другої світової війни.

Отже, пане Дузь, ваша стаття не написана на науковому рівні й лише компрометує Вас. Вона й не могла бути написана об'єктивно, тому що ваша освіта одностороння. Вам як науковцеві і завідувачеві катедри української літератури університету треба познайомитись з творами і працями Івана Багряного, Василя Гришка, Гелія Снегірьова (маю на увазі "Набої для розстрілу"), та десятками інших українських авторів, вільних і ув'язнених у вас. З російської літератури раджу Солженіцина та Аксенова. Якщо не можете ці твори дістати — я вам їх вишлю, хоч вони вже тут розпродані. Отже, якщо прочитаєте не тільки ваше, а й наше, тоді приїздіть до нас на панельну дискусію, на об'єктивний вимір думок, без образ і пропаганди, а на рівні ерудитів. Не будьте словами Шевченка "Раби, підніжки, грязь Москви", а читайте "щоб розкрились високі могили перед вашими очима, щоб ви розпитали мучеників: кого, коли, за що розпинали?" І ще одне — в науці не будьте комуністом. Будьте людиною і науковцем. А в душі будьте українцем. Тоді напевно такої ганебної статті, як "Серед друзів і ворогів" ви не напишете, ані не підпишете.

**ЗРОБІТЬ КОРИСНУ ПИСЛУГУ СВОЇМ
ПРИЯТЕЛЯМ: ПОДАРУЙТЕ ІМ
ПЕРЕДПЛАТУ ЖУРНАЛУ "НОВІ ДНІ"!**

ЗМАГАННЯ ОПРИЧНИКІВ

(Про Миколу Дубину та Івана Дузя)

За московського царя Івана Лютого (1530-1584) поширилася з Кремля ганебна традиція доносів, підшептів і вбивства, очевидно, з наказу самого "богопомазаного". Спеціальні банди опричників, горлорізів, отримавши урядове доручення, виконували чорну "роботу" — "слово и дело государево": обмовити, знеславити, пограбувати чи просто забити того, хто не кориться сваволі царя.

Не гребує засобами московських автократів і сучасний комуністичний уряд у Кремлі, вірний продовжувач політики російського імперіялізму. Набираючи вивіренних слуг, доручає він очим новітнім опричникам чорну "роботу" — поширювати наклепи на тих, хто бореться за свободу й незалежність своїх країн. Щоб здобути прихильність чи нагороду, напр., орден чи бодай грамоту, продажні наклепники просто зі шкіри вилазять, аби догодити Кремлеві, знеславлюючи ні в чому невинних людей. Справді, ось уже понад півсторіччя триває соціалістичне змагання опричників! Хто краще, хто більше догодить Москві, обплювуючи своє, рідне.

До цих вислужників Кремля належать і два українці — Микола Дубина, професор Київського педагогічного інституту, та Іван Дузь, професор Одеського університету. Що ж вони роблять? М. Дубина у своїй статті "Ідеологічні диверсанти", що вміщена у книжці *Кривавих каїнів печать* (Київ, 1980) пише так:

"Не до праці, спокою, миротвору мусить звати сьогодні слобідського селянина наше письменство, — пише в статті "До наступу" Ю. Славутич ("Сучасність", 1976, ч. 4). — Натрудилися наші земляки на віку вдосталь. На сьогодні має бути їх ідеалом — активність північних звиятців, а взірцем — метода романо-германських конкістадорів". Іншими словами, Жученко ставить перед "земляками" завдання активного розбою в дусі тевтонських рицарів. І хай, мовляв, ні слюзи, ні ріки крові не спинять їх при цьому (стор. 7-8).

Загляньте, читачу, до наведеного М. Дубиною джерела, до "Сучасности", пошукайте згаданої статті — не знайдете! Чому? Бо такої статті я ніколи не писав. Вимахуючи московською довбнею, М. Дубина взяв та й приписав мені те, що й не снилось!

Протягом наступних років Канаду відвідали чотири бригади київських письменників, мовляв, на Шевченківські читання. Кожного разу я порушував перед ними питання наклепів М. Дубини, навіть поскаржився одному "депутатові до Верховної Ради". Чекав, що з того вийде. І вийшло

та ще й як! 1982 р. з'явилася вже не стаття, а ціла книжка М. Дубини — "Правда звинувачує", в якій передруковано ті самі слова, але без подання фіктивного джерела — *Сучасність* усунено, бо того, що цитує наклепник, там немає. Автор сподівається, що читач повірить на слово тому, хто громить "сучасного трубадура українського націоналізму", себто самого Славутича, якого в іншому місці представлено як... другого Донцова.

Трубадурові методу соціалістичного реалізму не залежить на честі в дослідженні. Для нього важливо виконати завдання, наказ "хазяїна" — погромити, знеславити, оббрехати людину, що поширює правду в світі про новітній московський імперіялізм, про нищення української нації та її культури. Якщо не можна нічого іншого причепити, — скажімо, що той Славутич таке написав — і хтось повірить! У світлі чи пак у темряві такого підходу М. Дубини, подумаймо, чого варті всі оті статті, що з'являються в кожному числі "Вістей з України" чи їхнього англійськомовного відповідника. Скільки в них правди і скільки брехні, наклепів, шантажу?

М. Дубина не самотній у чорній "роботі". Він має добрих поплечників, що не сидять, склавши руки, а нишпорять, як за Івана Лютого, стараються, змагаються — може й ордена доскочать! Іван Дузь — передовик у таких справах. Це він написав довжелезну статтю "Серед друзів і ворогів", що надрукована у *Прапорі* лютий, 1984 р.). Цитую звідти уривок:

Яр Славутич... поет, літературознавець і над усе поборник "вільної України". 1983 року бучно, коштом щедрих хазяїв, відсвяткував шістдесятитриріччя... Колективізація перетнула дорогу запеклому глитаєві — батькові Грицька Жученка... в час війни куркуленько відразу знайшов себе — перекинувся до гітлерівців, а звідти — у дивізію СС "Галичина" (стор. 94).

Чого тільки не нагородив професор Одеського університету? Перевірмо його твердження:

1. "...бучно, коштом щедрих хазяїв, відсвяткував..." — пише І. Дузь. Насправді ніякого бенкету ніхто мені не влаштував, бо я не належу до жадної партії. А парафія Української Православної Церкви, яку я зрідка відвідую, навіть нічого не знала про мій "ювілей" — вона шанує в першу чергу тих, хто ходить на бінго! Протягом 1983 р. я не бачив в українських газетах жодної згадки про мій "ювілей"* . Лише цього року, з приводу виходу в світ моїх нових видань, деякі рецензенти згадали про 65-річчя — фактично два роки пізніше! Таке-то "бучне святкування". А щодо "хазяїв"? І. Дузь звик бачити їх, присланих із Москви, у поневоленій Україні — інакше й мислити не може, без "хазяїв" над собою. Не знає, що в Канаді чи в Америці над нами ніяких "хазяїв" немає!

2. "...колективізація перетнула дорогу запеклому глитаєві" — так називає І. Дузь навмисне

влаштований Москвою голод в Україні 1932-33 років, коли померло СІМ МІЛЬЙОНІВ українських хліборобів. Може і в його родині хтось загинув. Чи признається?

3. "...перекинувся до гітлерівців, а звідти — у дивізію СС "Галичина"... Мабуть І. Дузь таки щось чув про те, що мою дружину та одноденну доньку спалили німці разом зі всією Слобідкою на Чернігівщині. Який би то дурень після цього йшов до гітлерівців? Яких — до речі — в Чернігівській Січі ставили під кулі з їхніх же есесівських револьверів. Ще живуть десятки людей, що знали і знають мене з 1943 р. і можуть посвідчити, що ні Григорій Жученко, ані Яр Славутич ні в якій дивізії "Галичина" не були й не могли бути. Отже, новітній опричник І. Дузь навмисне хоче вколоти, за вимогою своїх "хазяїв", у найболючіше місце, у незагойну душевну рану, спричинену втратою родини.

Можна б і далі продовжувати аналіз наклепів І. Дузя, що називає мене ще й "гвалтівником, палієм, головорізом" і т. д. Не здивуюся, якщо в наступній статті проголосить мене міністром в уряді перського шаха Паглеві (бо ж я побував в Ірані!) чи посвідчить, що на власні очі бачив, як то ненависний Славутич, серед білого дня, на Хрещатику згвалтував 90-річну бабусю (адже ж був у Києві!)... Пришивають же згвалтування В. Стусові, В. Чорноволові та іншим правозахисникам, про яких Славутич написав книжку "Живі смолоскипи"... Чому б його й палієм не назвати? Смолоскипи ж, либонь, мають вогонь. Без чести й совісти діє новітній опричник І. Дузь, виступивши московського фашизму. Недарма Шевченко сказав про таких: "Ай да наши! Кого не надують! ("Катерина")".

Насправді опричники Дубина й Дузь "надули", ошукали себе. Нехай буде відомо й на Заході, яку чорну "роботу" вони виконують у Києві та Одесі. Це емведисти, що їх призначили професорами для того, щоб шпигувати за своїми студентами, слідкувати, що вони кажуть, як пишуть, чи не говорять про самостійність України... Якщо правда, що прізвище Дузь, унаслідок спрощення, походить із "дзусь" що значить "пріч" (геть!), то це хібащо зайвий доказ, яких ганебних предків миг мати новітній опричник (від "оприч") Іван Дузь! Яблуко відкочується від яблуні не далеко.

* "Нові дні" за січень 1983 р. вітали Яра Славутича з його 65-річчям і, мабуть, це надхнуло І. Дузя на "бучний погром". — Ред.

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ І ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

Річна передплата на журнал "Нові дні" в Канаді 18 кан. дол., в США — 18 ач. дол. за океаном — 21 кан. дол., авіапошта 30 кан. дол.

Олексій КОНОВАЛ

НАШ ЧИ НЕ НАШ МИКОЛА ГОГОЛЬ?

У Радянському Союзі в 1984 році величаво відзначено 175-ту річницю дня народження "великого російського письменника Миколи Гоголя". Микола Гоголь народився 1809 року в селі Великі Сорочинці, Миргородського району на Полтавщині. Свої твори, більшість на українські теми, написав він російською мовою. Перекладені вони тепер на понад шістдесят мов. В українській пресі за межами України про Миколу Гоголя та його творчість й досі думки поділені. Одні хвалять його, а другі називають його зрадником, кар'єристом, який хотів прислужитися "матушці Росії", особою, що не хотіла писати українською мовою й тому не варту доброго слова, бо добровільно поставила себе на службу тим, хто хотів якнайскоріше зрусифікувати та обезголовити український нарід.

Хоч Микола Гоголь і писав лише російською мовою, ми не можемо віддати його росіянам. А причин для того багато. Твори Миколи Гоголя мали великий вплив на формування української свідомості та пробудження українського національного "я" в багатьох наших відомих діячів. Український історик Микола Костомаров у своїй автобіографії про вплив творів пише так: "У цьому часі попали мені в руки "Вечори на хуторі біля Диканьки" й "Тарас Бульба". Це було ледве чи не перше пробудження того почуття до України, яке дало зовсім новий напрям моєї діяльності. Я читав Гоголя з захопленням, перечитував і начитатися не міг. Як усе це було так близько мене і я нічого не бачив, думалося мені." Академік Сергій Єфремов про себе говорить так: "Скоро я вивчився грамоти, трапилось мені, малому хлопцеві, прочитати "Вечори на хуторі біля Диканьки" та "Миргород". Не переказувати своїх тодішніх вражень, скажу тільки, що після книжки Гоголя вперше я почував себе сином рідної землі, що з "Тараса Бульби" запала мені в душу перша іскра національної свідомості, до якої потім інші автори додавали вже тільки нового жару. В моїх дитячих думках і мріях постать Тараса переважала навіть ефектовну фігуру капітана Немо з відомого Вернового роману, я і тільки з одного тоді дивувався та й смуткував не помалу, чому серед українських гетьманів (собі я списав їх з якогось старого календаря) немає Тараса Бульби? Що такий лицар мусів бути конче гетьманом — інакше ж собі і покласти не міг."

Володимир Дорошенко пише таке: "Твори Гоголя, зокрема його "Тарас Бульба", "Вечори на хуторі біля Диканьки" та "Миргород" читала з захопленням не лише Полтавщина, а вся Наддніпрянина. З них училися наші люди любити й поважати рідну Україну, її минуле і її поезію. З них набиралися всі ми української національ-

ної свідомості. Ми зовсім не бачили в них карикатури на свою батьківщину, а навпаки, вставляла вона перед нашими очима осяяна поезією, повна чарівної краси, сили і волі. Не маючи ніяких підручників з історії України, довідувалися ми про колишню нашу батьківщину з поетичних творів Котляревського, Гоголя та Шевченка.

Український історик Михайло Грушевський в статті про Гоголя писав: "Не тільки з огляду на вплив, який мали Гоголеві повісті з українського життя, а і з огляду на його українські почуття ми не маємо ніякої причини викидати його з історії українського руху, розвою української свідомості. І менше всього можна згодитися на те, щоб його протиставляти українському рухові, як щось принципіально йому противне. **ВІН НАШ. ВІН НЕ ІХ**". Тарас Шевченко був захоплений Гоголем. В своїх листах до Варвари Репніної він писав: "Ось уже більше півроку нічогосінько не знаю про нашу бідну нову літературу, і я прошу Вас, добре Варваро Миколаівно, як дістанете останній твір Гоголя "Письма к друзьям", то пришліть мені, — добре діло зробите". Шевченко жив тоді, як і Гоголь (Гоголь помер 1852 року, а Шевченко 1861) і рахував його за свого, підтверджує інший лист до Репніної в якому він пише: "Не такий наш Гоголь, справжній відатель душі людської! Наймудріший філософ і найвеличніший поет мусить благовіти перед ним, як перед чоловіколюбцем. Я ніколи не перестану жалкувати, що мені не довелося познайомитись особисто з Гоголем. Особисте знайомство з таким чоловіком неоціненне. При особистім знайомстві іноді випадком така краса серця розгортається, що її жадне перо не спроможне змалювати". Крім того Тарас Шевченко присвятив Гоголеві вірш, який є в кожному "Кобзареві" під назвою "Гоголю". Ось уривок з нього:

"... Всі оглухли, похилились,
В кайданах — байдуже!...
Ти смієшся, а я плачу,
Великий мій друже!
А що вродить з того плачу?
Бур'ян, мабуть, брате!
Не заревуть в Україні
Вольнії гармати,
Не заріже батько сина,
Своєї дитини,
За честь, славу, за братерство,
За волю Вкраїни.
Не заріже: викохає
Та й продасть в різницю
Москалеві..."

Українського походження в Гоголя не можуть відібрати ні росіяни, ні хтось інший. Він є нащадком козацького роду з Полтавщини, яка дала українській нації найбільше відомих письменників, поетів, філософів, композиторів та політичних діячів. Його провиною є лише те, що він писав свої твори лише російською мовою. Якби він написав якісь свої твори й українською мовою то росіяни мали б до нього менше претенсій. Бо ж по російському чимало писали також

Іван Котляревський, Квітка, Гулак-Артемівський Гребінка, Тарас Шевченко, а вони їх собі не привласнюють.

Пантелеймон Куліш, друг Шевченка, ставив Гоголеві в заслугу саме те, за що Гоголя дехто лає чи критикує. На думку П. Куліша, Гоголь добре робив, що свої твори писав по-російському. Бо всі освічені люди тодішньої Росії читали твори, в яких Гоголь прославляв Україну й українське ім'я. Між іншим, П. Куліш не радив Шевченкові друкувати своїх оповідань російською мовою.

Що думав Микола Гоголь сам про себе, про Україну та за кого він себе рахував? У листах до матері 1830 року Гоголь писав: "Боронь Боже, якщо доведеться їхати в Росію. По моєму, коли вже їхати, так тільки на Україну". В листах до Максимовича він відверто заявляє себе українцем та протиставляє Україну Росії. Він пише: "Жаль мені, що Ви хорусте. Киньте справді кацапію та їдьте у Гетьманщину. Я сам думаю це зробити й на другий рік махнути звідси. Дурні ми справді, як добре розміркувати. Задля чого й кому ми жертвуємо всім?" Далі Гоголь пише: "Тепер я взявся за історію нашої єдиної, бідної України. Мені здається, що я напишу її, що я скажу багато того, чого передо мною не говорили." І далі: "Дякую Тобі за все: за лист, за думки в ньому, за новини й інше. Уяви собі, я теж думав туди, туди! У Київ, у старий прекрасний Київ! Він наш, він не їх — чи не так? Там або навкруги нього відбувалися події старовини нашої..." "Що ж їдеш чи ні? Залюбився у тій старій товстій бабі Москві, від якої крім щей та материнщини, нічого не почувеш."

Висновок після всього вище сказаного можливий тільки такий: викидання Миколи Гоголя, сина української землі, з української родини, не є для нас корисний. Віддати його росіянам без застережень ми не можемо, бо збіднимо нашу культуру і наше становище в світі. А цього нам не варто робити. Наші недруги, без нас, чи й з нашою поміччю, роблять це, на жаль, дуже вдало.

КОЛЯДА — ПРИВІТАННЯ

Пересилаю чек на 40 дол. З них — річна передплата, а решта на Коляду. Щасливого Нового року бажаю всім працівникам на громадській ниві. Щастя Боже Вашу працю.

Петро Сарназський, Монреал

Шановній редакції, адміністрації та всім співробітникам приємних свят та щасливого Нового року бажають власники **Копертонн Голідей Парк**.

Висилаємо передплату та \$14.00 на пресовий новорічний фонд.

І. та Н. Наливайки, Гамільтон

Мар'ян ДАЛЬНИЙ

ОГЛЯД ЗБІРНИКІВ "СЛОВО"

(З доповіді, прочитаної на авторському вечорі
"Слова" в Торонто)

Кілька років тому, зробивши нашвидку для журналу короткий огляд одного із збірників "Слово", я дав йому скромний заголовок *На маргінесі "Слова"*. В той час мені й не снилось, що аж кількох наших мовних пуристів, легковажучи суттєвіше, закинуть мені, що "маргінес" — це шкідливий провінціальний варваризм. І надаремне було б доказувати їм, що "маргінес" походить не з провінції, а з самої столиці древнього світу, що в нас цей термін давно узаконений, цілком заслужено потрапив до правописних словників і я вжив його правильно, бо ж не мав наміру писати "на полях" ані на "краях" чи "окрайцях" "Слова".

Я навіть цей дрібний випадок, щоб ілюструвати не уявні, а реальні мовні бар'єри й спричинені історичними поділами психологічні упередження серед яких доводиться працювати стільки вже років літераторам великої української еміграції. І хоч останнім часом — тут і там — ми загрозливо швидко втрачаємо нашу рідну мову, багато з нас усе ще б'ються "до останньої краплі набою" не за мову, й не за право нації жити повним своїм життям, а за окремі дрібні слова. В таких умовах було б легше видати 10 грубелезних томів якогось регіонального збірника, аніж олин том збірника єдиного всеукраїнського Об'єднання письменників "Слово". І тому велика хвала й подяка належить творцям і керівникам ОУП "Слово" за те, що таке об'єднання створили й ось уже 30 років ведуть його, неподілимим і нерозсвареним, не зважаючи на різні смаки і погляди, а часто й на надто палкі темпераменти нашої літературної "братії". А ще більша подяка належить їм за те, що, не зважаючи на труднощі, спромоглись видати вже 10 солідних збірників "Слово". Бо без огляду на вартість надрукованих у них окремих творів, ці збірники в знайомій яскравій твердій оправі залишаться назавжди свідками цінних здобутків творчої частини української еміграції під час нашого тяжкого національного лихоліття.

Тому радісно стає на душі, що ще не сповнилося передбачення, висловлене на шостому з'їзді "Слова", мовляв, 10-ий збірник буде вже й останнім. Імпозантний Десятий збірник появився на виставі 1984 року, з торішньою датою, але в післяслові до нього та в повідомленнях у пресі сказано, що редакційна колегія "підготовляє вже но-

вий — одинадцятий збірник". Тож слава Богу! Сумне й боляче лише те, що українські письменники в "суверенній і рівноправній" УРСР, хоч ще мають кілька сірих змістом та формою товстих журналів, але не можуть отримати дозволу на рівновартісне збірникам "Слова" видання і література наша змушена там занепадати...

Я мав поділитися нині своїми думками про найновіший, цебто 10-ий ювілейний збірник "Слово". Проте, дехто з членів правління висловив думку, що було б краще дати загальний огляд усіх збірників "Слово". На жаль, охопити таку широку тему в короткій доповіді — неможливо. Тому я говоритиму знов "на маргінесі", використовуючи в основному інформації голови "Слова" Остапа Тарнавського, опубліковані в статті "Шостий з'їзд українських письменників в еміграції" ("Слово", збірник 10).

Ще 26 грудня 1959 року Президія "Слова" на своїй нараді покликала Комісію для підготовки видання літературного збірника. До Комісії ввійшли: Григорій Костюк, Галина Журба, Святослав Гординський, Вадим Лесич і Остап Тарнавський. Ця комісія виготовила плян видавання збірника "Слово", але збірка фондів проходила туго. До редакційної колегії ввійшли: Григорій Костюк (головний редактор), Галина Журба, Іван Коровицький, Богдан Кравців, Вадим Лесич і Микола Шлемкевич. Перший збірник вийшов у Нью-Йорку в 1962 році, імпозантний змістом і формою, у мистецькому оформленні Якова Гніздовського. У збірнику надруковано поезії, прозу, есеї, критичні статті й мемуари кількох десятків наших кращих літераторів. Через два роки там же вийшов другий збірник з ще більшою кількістю авторів. Але через брак коштів третій збірник "Слово" появився аж в 1968 році, до 50-ліття української еміграційної літератури. Хоч виглядом і форматом подібний до інших збірників "Слово", цей збірник вирізняється передусім кращою документацією. Крім огляду української літератури на еміграції, в ньому подано біля сотні біо-бібліографічних довідок та багато фотознімок авторів, які друкувались на сторінках збірників.

Четвертий збірник появився з нагоди IV-ого з'їзду "Слова" в 1970 році, вже у Канаді, завдяки заходам голови канадського ОУП Юрія Стефаніка-Клинового. Видав його на свої кошти власник книгарні в Едмонтоні Богдан Мельничук. Головну редакційну працю виконали Юрій Стефанік і Святослав Гординський. Також усі дальші збірники вийшли в Канаді завдяки старанням Правління канадського ОУП "Слово", особливо його невтомного голови Юрія Стефаніка. На видання збірників їм пощастило отримати деякі дотації з канадських урядових джерел, від установ, покликаних сприяти розвитку культури, та від окремих членів і прихильників "Слова". І так п'ятий збірник вийшов у 1973 році головною завдяки дотаціям від провінційного уряду Альберти. Шевченківської фундації та Фонду Василя Стефаніка. При чому, збірник не став локальним канадським, а затримав свій поперед-

ний формат та загальний характер. Це видно хоча б із списку членів редакційної колегії, а ще більше із списку авторів, чії твори друкуються в збірниках.

Наприклад, із 8-ми членів редакційної колегії 7-го збірника — Святослав Гердинський, Олег Зуєвський, Юрій Клиновий, Григорій Костюк, Борис Олександрів, Улас Самчук, Остап Тарнавський, Юрій Шевельов — чотири американці, а чотири канадці. Цю пропорцію в загальному збережено й у 8-му та 9-му збірниках, що вийшли в Торонто в 1980 і 1981 роках. У 10-му ювілейному збірнику редакційну колегію збільшено аж до 12 осіб, але з них лише п'ять з Канади. Із 46 авторів і перекладачів, чії твори й праці поміщено в 7-му збірнику, тільки 17 походять з Канади, а в 10-му збірнику — тільки 19 з 59.

Треба сказати, що в Канаді діють лиш два активні відділи "Слова" — в Едмонтоні і в Торонто. А поскільки останні збірники друкуються в Торонто, то й основний тягар, зв'язаний з процесом друкування і розсилки, паде на торонтських членів "Слова", а зокрема на членів редакційної колегії.

Без дотацій видавання збірника в його дотеперішній формі було б неможливе; проте, слід пам'ятати, що дотації не покривають і половини коштів видавання. Наприклад, кошти видання 4-го, 5-го, 6-го і 7-го збірників виносили майже 14,000 дол., а дотації й пожертви на цю ціль — 5,400 дол. Це означає, що Об'єднання Українських Письменників "Слово" в Канаді мусило знайти додатково на покриття коштів видання понад 8,500 дол. з розпродажу збірника та з інших джерел. На видання 10-го ювілейного збірника зібрано дотації і пожертв на суму понад 7,000 дол. Але через інфляцію, вищі поштові оплати й збільшений до 485 сторінок об'єм 10-го збірника, кошти його видання напевно не вкладаються в 15,000 дол.

Коли ж врахувати, що попит на українську книжку на еміграції з кожним роком зменшується, то не можна дивуватися песимістичному тону видавців, які в Післяслові ще до 7-го збірника писали: *"...Ніде правди діти, на підтримку української громади на цьому континенті чи деінде нам годі розраховувати. Вистачить зайти до будь-якої української хати, вистеленої м'якими килимами, повної всяких електричних устаткувань, щоб побачити, що в ній тотально бракує українського друкованого слова... Немає сумніву, що воно, те наше слово, збідніло і на еміграції, і в Україні, що наша третя еміграція, яка покинула Україну під час II світової війни і вважає себе політичною, насправді померла духово яких десять років тому, а тепер, спролетаризована культурно, відходить у потойбіччя і фізично. Саме тому українські книгарні перестають існувати, докладніше, існують тільки їх назви, бож джерелом їх утримання не є українська книжка, тільки вишивки, писанки, т. зв. українська керамика тощо.*

Ми видасмо наші збірники на те, щоб зберегти слово наших письменників для майбутнього..."

А втім, треба сказати, що цей вирок українській еміграції був, може, занадто гострий і передчасний. Бо деякі українські книжки ще й тепер розходяться тут швидко понад тисячним накладом. Маю на увазі більшість видань "Смолоסקипа", "Сучасности", "Набої для розстрілу" Гелія Снегір'ова і інші. І дуже потрібно, щоб у цю категорію попали і збірники "Слово", тим більше, що цього вони заслуговують.

Як же це досягнути? Від чого це в нас залежить? Мені здається, що не стільки від змісту даного видання, як від доброї адміністрації, ефективної реклами та від широкої кольпортерської сітки.

На жаль, з причин, яких я не знаю, збірникам "Слово" бракує саме цих атрибутів. Те, що Правління "Слова" зобов'язало кожного "слов'янина" купити і розповсюдити кілька примірників кожного збірника, не розв'язує справи його поширення, бож відомо, що найкращі літератори, як правило, є найгіршими розповсюджувачами навіть своїх власних творів.

Коли ж мова про ефективну рекламу й розголос, то стандартні повідомлення в газетах, мовляв вийшов новий збірник "Слово", з творами таких то авторів, ціна й адреса така-то — це також далеко не те, що треба. Треба сказати, що за всі роки редагування "Нових днів", я не отримав ні разу окремого огляду котрогось збірника "Слово" від літературознавців, критиків чи публіцистів, членів ОУП "Слово", хоч біля півсотні з них є співробітниками нашого журналу. Давно не бачив я цікавих оглядів збірників "Слово" і в інших українських періодичних виданнях¹⁾. Один з найкомпетентніших наших літературознавців Ігор Качуровський зробив добрий огляд 7-го збірника "Слово" для радіослухачів в Україні. Але замість послати свій огляд для еміграційного читача до журналів, він послав його до 8-го збірника "Слово". І хоч я не погоджуюся з деякими оцінками Ігоря Качуровського, проте, він влучно характеризує з літературно-мистецького боку вартість не лише сьомого, але й інших збірників "Слово".

Всіх тих, хто й досі не читав згаданого огляду, відсилаю до 8-го збірника, який ще можна набути. На початку свого огляду автор пише: *"До редколегії належить, — як казали колись в Галичині, — "сметанка" української літератури на еміграції... Тому доводиться пошкодувати, що творчість членів редколегії в сьомому збірникові "Слова" представлена не надто ясно."*

Треба сказати, що не надто ясно вона представлена і в інших збірниках, зокрема, коли мова про такі величини нашої літератури як Григорій Костюк, Святослав Гердинський, Улас Самчук і Юрій Шевельов. Мушу сказати також, що я кілька разів передруковував окремі твори із збірників "Слово", щоб бодай у цей спосіб зробити збірникам трохи розголосу. Але я це робив із власної спонуки, а тим часом мусив би бути хтось відповідальний за розголос і поширення

збірників. Редакційна колегія зайнятися цим не може, бо редакційні колегиї в наших умовах — це й не колегиї, а радше декоративні "іконостази". Щасливий той редактор, який може розраховувати з десятка членів колегії бодай на одного активного помічника та ще на уважливого, компетентного коректора.

Мова збірників "Слова" хоч і нерівна, але назагал добра. Коректа, як на еміграційні умови, особливо уважно зроблена. Добре й технічно-мистецьке оформлення. Але для подолання фінансово-організаційних труднощів, на мою думку, потрібно відновити постійну комісію або створити живу адміністрацію, яка використала б не тільки всі можливості одержання урядових дотацій на фонд видавання збірників, але й знайшла б шлях до регулярних дотацій наших численних найновіших мільйонерів — кредитовок та до багатих товариств наших професіоналів і підприємців. Я переконаний, що більшість не відмовилися б жертвувати щорічно значні суми на видавничий і культурний фонд нашого єдиного, надпартійного, всеукраїнського Об'єднання Письменників "Слово". Якщо б цій комісії чи адміністрації пощастило урухомити видавання збірників на періодичнішої щорічній чи дворічній базі, то можна б приступити й до збірки передплат на збірники...

Чи все мені в збірниках "Слова" подобається, зокрема з погляду змісту й порядку розміщення матеріялу? Ні, не все. І було б дивно та неприродно, якщо б у цього роду виданнях усе всім подобалось. В останніх роках усталився принцип, що матеріяли в збірниках друкуються за таким порядком: поезія, проза, драма, есеї, мемуари і критика, наші втрати. У кожному з цих розділів матеріяли друкуються за азбучним порядком прізвищ авторів. І це правильно та найсправедливіше, бо не доводиться витратити часу на суб'єктивну градацію заслуженості окремих авторів та актуальності й ваги їх надрукованого твору, а тим самим оминається можливих нарікань і конфліктів.

Але з точки погляду пересічного читача, строго дотриманий поазбучний принцип часто призводить також до небажаних наслідків. Для прикладу візьмім останній 10-ий ювілейний збірник. На всю першу сторінку поміщено портрет почесного голови "Слова", нашого заслуженого літературознавця проф. Григорія Костюка з нагоди його 80-річчя. А далі, на наступній сторінці читаємо:

Мішечки духа — безпеки пас.
Серед каварні — череп навпіл — муза,
В сорочці із неонового хмизу,
Мізинцем в груди — й розпочався спуск

Колодязний, де триголовий пес
(На мить мармизи затопили мозок) —
Хиткі подоби, наче віхті з мазі, —
І плюскіт хвиль, як пташенята писк,

З нагадуванням: "що й кому ти?" —
і т.д., і т.п. поезії аж на трьох перших сторінках;
поезії чи сонети, в яких я не розумію анічого-

сенько крім одних заголовків. І не pomoже тут виправдання що ці еляборати опинилися на початку збірника тільки тому, що прізвище їх талановитої авторки починається на букву "А". Не допоможе тут і авторитетне вчене вяснення професора і поета Ігоря Качуровського, що авторка "експериментує в галузі строфіки, даючи замість традиційного сонета з точними римами сонет, побудований на консонансах..."²⁾

Побоююсь, що навіть інтелігентний читач, витративши час на спробу розшифрування цих експериментальних ребусів і консонансів, розчаровано відкладе збірник, подумавши: і чим ці літератори займаються, і невже вони всіх нас уважають за дурнів?

Я, звичайно, не проти друкуння й таких експериментальних модерністських віршів, але не розумію, як можна ними починати збірник, розрахований на ширше коло читачів. Чому б не дати після портрету ювіляра усім зрозумілу ґрунтовну статтю Петра Одарченка "Основоположник наукового винниченкознавства Г. О. Костюк"? Або цікаву статтю Данила Гузара-Струка — "Хто такий Борис Подоляк?", цебто, той же наш почесний голова і ювіляр? Або чому б не зробити з дуже скупого двосторінкового Післяслова трохи довшу *передмову*, де сказано, що цей збірник присвячений передусім найстрашнішій події в історії українського народу — 50 річчю жакливого й штучно викликаного Москвою голоду в Україні. У 10-ому збірнику цю тему затеркують в своїх вторах кілька авторів, а Дмитро Чуб присвятив їй окрему розвідку п.н. "Відлуння великого голоду в спогадах очевидців і в українській літературі". З уваги на присвяту, ця потрібна розвідка також могла йти у збірнику першою, а не 61-ою.

Якже оцінить фахова критика твори 19-оох інших поетів, надруковані в 10-ому збірнику "Слова"? Мабуть, ніхто з них не отримає такої високої оцінки, як Емма Андієвська, зате для читачів їхні вірші зрозумілі й при читанні викличуть у більшій чи меншій мірі такі почування, яких бажали самі автори, пишучи свої твори. А чи не в цьому ж повинна заключатись суть і функція справжньої поезії?

Я не літературний критик, і не маю наміру ані часу аналізувати навіть кращі поезії окремих авторів. Але хочу підтримати рішення редколегії друкуння у збірнику вірші з посмертної спадщини відомого колись поета Петра Карманського, що десь пролежали недруковані понад 40 років. Вишукувати й рятувати від смерті кращі твори наших померлих письменників, цебто друкуння їх, — це і є, на мою думку, сдне з головних завдань збірників "Слово". І тому вони мусять виходити навіть тоді, коли на еміграції вже не буде письменників, які творять українською мовою, але ще будуть важливі для України їхні недруковані твори.

Значна більшість надрукованих у 10-му збірнику поезій — це, зрозуміло, особиста і громадська лірика, задивлена переважно в минуле, у рідне Придніпров'я, Карпати, дитинство, війну...

Але є там, також, чимало віршів, які з великою дозою проникливості й відваги відгукуються на вічні універсальні проблеми буття, на бездушність нашої доби, як і на теми злободенности. Для ілюстрації зачитую бодай початок і кінець

з "Відречення одного дисидента" С. Кузьменко:

Вчителю! Навчителю! О, де Ти?!
Покажи, де більше й менше зло.
Подивись, як близько ворон смерті
Націляє у моє чоло...

Знаю, що приходитиме докір
В часті гості — на покутний чай.
Буде гріти виміняний спокій,
Мов піджак з нелюбого плеча.

Відчуваю правди ризику кожному —
Й правди, що неправди всі палять.
Розіп'яти я себе ще зможу,
Та надій не можу розпинать.

І стою на двох сумлінь кордоні.
Два сумління боряться в мені:

Сині ж очі у моєї доні
І такі довірливо ясні.

Стимулом до цієї глибокої змістом поезії було напевно відречення одного конкретного дисидента в умовах життя сучасної України. Але чи не вияснює авторка, може й підсвідомо й проти власної волі, цих глибинних причин, що заставляють 99.9% українців відректись явного дисидентства й жити на кордоні "двох сумлінь"? І чи не краще це, ніж відректись взагалі сумління, навіть в тутешніх умовах, де ворон смерті не націляє у чиєсь чоло?

Відділ поезії в 10-ому збірнику я залишаю з легким розчаруванням, що не знайшов там творів моїх улюблених поетів — Діми, Марти Тарнавської, Міри Гармаш, Зої Когут та ще деяких інших. Вірю однак, що вони пришлють свої нові вірші до 11-го збірника...

Прозу репрезентує у 10-ому збірнику аж 21 автор, але я згадаю лиш чотирьох. Не маю сумніву, що наша авангардна критика, якщо не мовчатиме взагалі, то на перше місце поставить уривок з роману Олекси Ізарського "Столиця над Ізаром" про Авгсбурську конференцію українських письменників, що відбулася вквортці після другої світової війни. Мене ж іритує демонстративна незаангажованість автора і його головного героя, Віктора Лисенка, почуття їхньої "парнасівської вищости", переконаність у своїй і тільки своїй геніяльності, перенасиченість дрібними псевдо-психологічними деталями, повільність розгортання сюжету. Признаюсь, що "Авгсбурська конференція" — це перший уривок з творів плодovitого Олекси Ізарського, який я примусив себе з обов'язку перечитати до кінця. Бо якщо авторові, чи пак його Вікторові, на цьому найцікавішому і найбухливішому з'їзді найкращих наших письменників та інтелектуалів "хотілося щонайшвидше повернутися до Мюнхена, до свого

писання" ,то мені, смертному, не хочеться читати такого писання. І саме тут, на мою думку, давно вже помічається прірва між нашими передовими критиками й пересічним читачем, що й стало однією з причин, чому "українська книжка не йде"...

З точки погляду типового читача, найсильнішим, найбарвистішим, психологічно найглибшим і для нас найактуальнішим твором у 10-ому збірнику є оповідання померлого 10 років тому в Німеччині поета, антрополога і письменника Ростислава Єндика. Не знаю скільки років пролежав недрукованим цей напівдокументальний шедевр, але підозріваю, що редакція відважилась надрукувати його врешті тільки тому, що комусь (може й самому авторові) прийшла щаслива думка назвати це потрясаюче оповідання "Перша провокація" й закінчити його коротким, хоч і не надто переконливим реченням: "На другий день начальник міліції зник."

Ой, не зник він, на жаль, на другий день, не зник і на другий чи на десятий рік, чимало таких начальників і сьогодні керують нашими громадськими, політичними і навіть церковними установами. І не була це перша, ізольована провокація у глухому карпатському селі; на жаль, саме так відбувалася зміна влади в 1941 році майже на всіх розлогих просторах України!

Одному цьому оповіданні покійного Р. Єндика можна б присвятити окремий авторський вечір і окрему аналітичну доповідь, з палкою дискусією. Але я змушений залишити цю тему, в надії, що більшість наших громадських провідників (включно з інтелегентнішими членами всіх служб та комітетів "безпеки") прочитають цей твір, глибоко над ним задумуються і, може, заощадять нашому народові повторення трагічних випадків 1941-1946 років. Один цей твір вартий багато більше, ніж ціла цілого збірника. Вартість таких творів не виміряється долярами і це ще один аргумент за те, щоб живі члени "Слова" не жаліли труду вишукувати й публікувати неопубліковані досі твори своїх померлих колег.

З інших художніх творів згадаю з певних міркувань ще два. Повість-хроніка Олександра Зозулі "Під чужим прізвиськом" часово охоплює київське оточення 1941 р., де пропало кілька радянських армій, полон, втечу героя Семка-Семкова, — Семковича-Семковера до Києва, його втечу до Німеччини, виїзд до Америки, дві цілком правдоподібні шпигунські афери — задовгий час, завеликий простір, забагато прогалин і перескоків для тридцяти сторінок. Якщо б у автора, відомого своїм легким зозулівсько-іронічним гумором, вистачило снаги заповнити прогалини й перескоки та збільшити свою повість-хроніку бодай вдєсятеро, — це був би один з найкращих наших епічних творів, який відкрив би не одному читачеві західньоукраїнського виховання сучасну Україну, навіть тут, в Америці.

І навпаки: велике спасибі редакції 10-ого збірника за те, що бодай дрібним шрифтом вперше надрукувала фрагменти п'єси вже покійного Іва-

на Керницького "Яворівський решетник" про листопадові бої з поляками за Львів у 1918 році. З цієї п'єси читачі, які походять з центральної України, зможуть переконались, що в особі Керницького українська література втратила письменника великого формату й спроможностей, а не лиш відомого Ікера, який для хліба щоденного розвеселяв знуджених пенсіонерів-читачів "Свободи" своїми фейлетонами, переважно льокально-галицького-американського забарвлення.

Мені, як редакторові і завжди початкуючому публіцистові, найбільш хотілося б докладніше зупинитися на традиційно найсильнішій частині збірників "Слова", на есеях, статтях, оглядах, мемуарах. Особливо хотілося б поділитися враженнями від прекрасної статті Івана Кошелівця про прозу Олександра Довженка, чие 90-річчя з дня народження цього року відзначаємо, про думки Софії Наумович, висловлені в статті "Ангажований герой", де порівняно "ангажовані твори" Жана-Поля Сартра, Бориса Антоненка-Давидовича і Миколи Хвильового, з виразним вислідом у нашу користь, про Нобелівського лауреата Нікоса Казандзакіса в століття з дня його народження. Ці три статті — це міст, що в'яже нас із сучасною світовою культурою.

Хотілося б також зацитувати чимало думок нашого літописця Уласа Самчука з його споминів "Моя границя" з років його першого перебування в Німеччині 1927-29 років, цебто з часів його літературного ставання. Проте, через брак місця можу лиш ствердити, що в порівнянні з кількома останніми збірниками, 10-ий збірник "Слово" своїм об'ємом, змістом і навіть рівнем не занепадає разом з нашою політичною еміграцією, а підноситься виразно вгору.

Тож як довго живуть і творять наші письменники на чужині, як довго залишаються невиданими їхні важливі твори, так довго збірники "Слово" мусять появлятися хоча б на те, щоб зберегти ці твори "для майбутнього". Бо це майбутнє може прийти цілком несподівано й зустрітись з обікраденою Україною вже завтра.

Брак фондів не сміє стати причиною упадку "Слова", тим більше, що для розбагатілої української діаспори ці фонди далєбі дуже мізерні в порівнянні з мільйонними видатками на різні англізуючі інститути "українських студій" чи хоча б з видатками на безплідні конференції багатьох цілком зайвих організацій чи комісій.

Склалося так, що наші діти і внуки — за дуже незначними винятками — не читають української літератури, навіть ті з них, що викладають українську мову в державних школах... А все ж таки, тисячі їх стоять "на двох сумлінь кордоні" і радо заплатили б ціну, яка заспокоїла б їх українську частку сумління. Тому обов'язком кожного з нас є переконати їх у потребі стати співучасниками постійного Фонду "Слова".

¹⁾ Уже після прочитання цієї доповіді появилсь широкий огляд 10-го збірника авторства А. Юриняка та деякі інші.

Данило МІРШУК

СМОЛОСКИПИ ВИЗВОЛЕННЯ

Перед нами нова книжка Яра Славутича "Живи смолоскипи", видана 1983 року до його 65-річчя. Це вже дев'ята збірка поета, крім його літературознавчих і мовознавчих праць, що вийшли в світ у різні роки його творчості й наукової діяльності.

Поезії та наукові праці Славутича пройняті глибокою ідейністю і національним спрямуванням. Славутич іде за девізом Лесі Українки, яка в захмурені часи українського народу писала: "Слово, моя ти єдина зброе, ми не повинні загинуть обоє!"

Поет розуміє, що не партійною "жабо-мишодраківкою" треба служити своєму народові, а безперервною по-мистецькому творчою й науковою працею. Він іде цим шляхом уже сорок п'ять років, часто серед важких економічних обставин.

Я розглядатиму твори Славутича не з аспекту віршованої техніки. Про це напишуть знавчі поезії, а моя душа майже прозаїчна. Для мене головне в друкованому слові — ідейність та історична правда. З цих позицій я хочу розглянути дев'яту збірку поета.

Слово "смолоскипи" — це символ боротьби за справедливість, битва поневоленних із поневолювачами, що проходить віками в історії народів, і Славутич не випадково вибрав цю назву для своєї збірки. У книжці всі поезії присвячені боротьбі українського народу за права, рівні з правами інших народів нашої планети.

У чоловічому розділі автор подав образи правооборонців і на першому місці поставив Вячеслава Чорновола, що вже ввійшов у історію як яскравий символ боротьби за справедливість. Чорновіл перший із шестидесятників звинуватив московсько-комуністичну імперію — в книзі "Лихо з розуму", що вийшла 1967 року в Парижі. Поява книги на Заході українською та чужоземними мовами викликала небувалу сенсацію. В першому розділі своєї праці Чорновіл написав: "... йдеться про русифікацію державних установ, шкіл, вузів, культурних закладів, про економічну недорозвиненість більшості областей України і вимушену еміграцію українців до Сибіру, про штучно створену зміну етнічного складу населення УРСР" (стор. 25).

Славутич поетично окреслив Чорновола як Самовидця такими словами:

Збирай, збирай, новітній Самовидцю,

І все до справ старанно заведи —

Про трус, арешти й допити, в'язницю,

І про негласні, навісні суди. (стор. 11)

У своїй праці Чорновіл згадував про Караванського: "... організував передплату на українські видання в робітничих гуртожитках Одеси, збирав

українські книжки для бібліотек Кубані, звертався з розгорнутими пропозиціями до громадських і державних організацій щодо всенародного відзначення ювілею М. Лисенка". Славутич у вірші "Караванський" пише:

Націє, зроджена з бою,
З горна важкого вогню,
Помста встає із тобою,
Кличе синів на борню! (стор. 12)

Кожного правооборонця можна назвати героєм нації, що свідомо взяв на себе важкий тягар, відмовився від особистого життя. Чи є подібні до них серед емігрантів? На жаль, немає. У вірші "Мороз" Славутич дав окреслення тих героїв, що творять опір в Україні:

Ти, катований по в'язницях,
Знемагаєш тортур льохи.
Поражай озвірілих, нищих,
Нездоляним торуй шляхи! (стор. 13)

Молодий адвокат із Чернігівщини Левко Лук'яненко, посилаючись на конституцію Радянського Союзу, хотів створити незалежну робітничу партію і за це був засуджений Москвою на кару смерті (пізніше цей присуд комуністична мафія "милосердно" замінила на довічне ув'язнення). Так українець, лише за бажання використати конституційне право, карається по в'язницях "вільної країни рад". Славутич цього героя-мученика змалював так:

І, наче мудре звершення віків,
Яке московські орди потоптали,
Гряде на можних пасинків потали.
Правозахисний маніфест Левків!

(Стор. 14)

Характеризуючи журналіста й партійного діяча Михайла Осадчого, який вийшов з колгоспної родини, втратив батька на війні, пройшов комсомольсько-партійне виховання, поет наголошує, що він залишився людиною. Прощаючись із вагітною дружиною після першого засудження, просить назвати сина іменем Тарас. Славутич у вірші "Осадчий" передає заповіт оцього відданого борця, щоб і син гідно наслідував великого пророка:

Назови мого сина Тарасом,
Для якого не зменшуй хвали,
Щоб зі словом Поета разом —
Діти завжди жили.

Багато разів українська преса на Заході писала про визначного поета героя Василя Стуса, що вийшов із колгоспного середовища на Вінничині, закінчив інститут, служив у радянській армії, працював і шахтарем, і науковим робітником інституту літератури, але він боронив справедливості для українського народу, за що його московський комунізм тепер мучить у в'язниці чи на засланні.

Славутич окреслив Стуса як Прометея, борця,

що не вгинається, не стає на коліна перед хижою Москвою:

Такою волею, з таким лицем,
Тугою крицею — в труді з Творцем —
Беруть найвищі піраміди світу! (Стор. 19)

Один із видатніших критиків шестидесятих років нашого похмурого сторіччя, родом із Волині, де народились герої Лесиної "Лісової пісні", Євген Сверстюк лише розправив крила, щоб підняти українську культуру на рівень вищих духових потреб, як раптом Москва обрубала ті крила, потоптала талант молодого людини.

Короткими мазками слів дає Славутич яскравий образ критика у вірші "Сверстюк":

Стоять, як пні, в риштованні
Собори душ.
Кричать серця катовані —
Пелюстки руж.

Чи можна уявити відвагу саможертвовного Макуха, уявити собі те, що вчинив він у Києві, прилюдно продемонструвавши протест проти загарбницької політики московського окупанта України? Мачуха Москва об'явила божевільним, хоч добре розуміє, що його "божевільня" — це лиш надлюдський протест проти нищення української нації, проти гарбування надр України.

Славутич дав нам образ самопосвяти цього борця:

Палає буйно полум'ям Василь Макух,
Рознявши руки на Софійському майдані,
Де смолоскипами клекоче дужий дух.
(Стор. 21)

Вірш про Опанаса Заливаха — це біографія українських дітей, що виростили без батьків по холодних Сибірах і диких степах Казахстану. Не у всіх тих дітей відзивалася кров до духа свого народу. Заливаха — один з тих, що виріс на чужині, здобув у чужому Ленінграді мистецьку освіту. Приїхавши на Україну, відчув поклик української крові й поринув у національне відродження, виявляючи сильну любов до свого народу. Повністю включився в національну творчість з такою, як і сам, Аллою Горською, що виростила в зрусифікованій родині, — створив Шевченківський вітраж в університеті. За той вчинок Залиаха карався по в'язницях, а Аллу чекісти підступно замордували.

Славутич у вірші "Заливаха" перепускає ці події крізь призму свого бачення:

Тепер до тебе, спадщино, вертаюсь,
Прарідний краю, предківська снаго,
Дідівська земле, український світе!
До вас приходжу, наче блудний син;
Мов на причастя, рвійно повертаюсь.

Відомий письменник-фантаст, Олесь Бердник, попав під обстріл критиків московського каганату в сімдесятих роках, а потім і до в'язниці. Славутич у вірші "Бердник" кількома словами дав

образ цього письменника, а головне пересторогу ворогам:

Вчувайте, вбивці! З рідного Херсону,
Плаїв карпатських, кобринських борів,
Кубанських піль, дінського терикону
Палає помста — із усіх країв! (Стор. 29)

Український правозахисник, учитель із Донбасу, Олексій Тихий боронив права української мови, був членом Гельсінкської групи, помер 1984 р. в комуністичній катівні. У вірші про Тихого Славутич вилив свій гнів:

Досить шептатися тише!
Хай заговорять громи!
Гнів наші душі колише,
В груди вдаряє крильми. (Стор. 30)

Мати-страдниця, нескорена правозахисниця українського народу, Оксана Мешко, майже все життя провела по в'язницях і концентраках Радянського Союзу. Її син, Олександр Сергієнко, один із перших включився в оборону української культури, йдучи слідами матері.

Славутич у вірші "Мешко" передав страдання й незламність цієї жінки:

Скорбна Мамо! В давнину Ніола
Такої долі мати не могла.
Калічать сина, каторга, хвороба —
І душу душить арештантська мла. (Стор. 33)

Потрясаючий своєю ідеєю та історичною правдою вірш пор сина головного командира УПА. Юрія московські чекісти ув'язнили ще в дитячому віці, одинадцятилітнім хлопцем — лише за те, що його батько боровся проти тоталітарної системи — проти гітлерівської Німеччини і такої ж фашистської Московщини. Усе життя Шухевича-сина минуло в тюрмах і концентраках "найдемократичнішої" в'язниці народів — Радянського Союзу! Тепер він уже стовідсотковий інвалід, але дальше в неволі. З поезії "Шухевич" подаємо пророчі слова поета:

Надходить день, віщований Тарасом,
Відплатний день, рокований Франком.
Коли, окрилені Господнім гласом,
На кривду вдарим не одним полком.
(Стор. 34-35)

Таких віршів у першому розділі книжки "Живі смолоскипи" — понад тридцять і всі вони відображують трагічну правду сьогодення, героїзм, високу моральність, самопожертву й невгнутість правозахисників українського народу.

У другому розділі книжки, поет змальовує глибину людської душі, що терпить приниження і знущання Москви, але не втрачає надії заслужено відплатити ворогові.

Читачу, вдумайся в наступні слова:

Нехай не вчує невмируща "Рута"
З екстради поклику свого творця, —
Луну мелодій веселить могла
І б'є приборями в палкі серця.
Настане суд — і злочини таємні

На сонце виставить колючий дріт.

Ростуть у душах іскрометні кремні

І крешуть помсту на московський гніт.

("Пам'яті Володимира Івасюка", стор. 50)

У третьому розділі поміщені вірші, написані значно раніше. Якщо в перших двох розділах поетичні твори мають ідейне й політичне спрямування, то в останньому — вірші тематично відмінні: присвяти батькам, визначним діячам науки й культури та друзям. Вирізняється вірш "Золотий кінь", із третього розділу книжки, що присвячений пам'яті батька.

Про дев'яту збірку "Живі смолоскипи" можна написати велику статтю, цілу розвідку. У поезіях цієї книжки багато національного кольориту, змальовано безмежне страждання і невгнуту волю народніх героїв, а також силу національно-політичних прагнень українського народу. Вона показує читачам сучасну Україну, збуджуючи приспану тутешніми достатками увагу до страждань наших братів, поневолених московським комуністичним ладом.

Варто підкреслити ще одну рису збірки "Живі смолоскипи" — діють у ній карпатець Тереля, волиняни брати Горині, галичанин Шухевич, буковинець Івасюк, херсонець Бердник, донець Світличний, винничанин Стус, слобожани й кияни — уся соборна Україна, "від Кубані аж до Сяну-річки", як заповів нам великий Франко. Така Україна, ми всі віримо, визволиться!

ДО УВАГИ УКРАЇНСЬКІЙ ГРОМАДІ М. ТОРОНТА Й ОКОЛИЦЬ

У неділю 31 березня 1985 р., в залі УНО при вул.
Коледж 297.

о год. 3-тій пополудні

відбудеться урочиста імпреза на пошану славних
діячів сцени

Корифеїв — Березильців

ЙОСИПА ГІРНЯКА І ОЛІМПІЇ ДОБРОВОЛЬСЬКОЇ

У програмі: доповідь видатного театрознавця проф. Валер'яна Ревуцького, виступ актора-режисера Ростислава Василенка, концертна частина з участю артиста-співака Йосипа Гешуляка і піаністки Тетяни Ткаченко, а також, прозвучать із стрічки надхненні голоси Йосипа Гірянка й Олімпії Добровольської.

Вклонімося громадно, віддаймо належну шану цим нашим великим і незабутнім жерцям Мельпомени.

Ініціатори свята —
діячі культури, друзі
і шанувальники

КАНАДСЬКИЙ ПЕРЕПИС НАСЕЛЕННЯ З 1981 РОКУ

(Продовження з попередніх чисел — 6)

У всіх попередніх переписах зіставлено всі православні церкви до купи — під назвою греко-православних. Була спроба поділити православних на греко-православних — європейців — та східних православних (азіятів), але її відкинуто. Перепис 1981 року поділив велику віровизнанневу групу східних православних, що по суті, не відрізнялася від греко-православних у попередніх переписах, — аж на вісім "національних" груп: грецьку, вірменську, українську, сербську, російську, румунську, антіохійську та "православних точно невизначених".

Українці не були приготовані до такої зміни. Нещодавно зроблена зміна назви української греко-православної церкви — усунення слова греко — ще не завершена, не увійшла ще в свідомість вірних. Здається, що велика більшість подавала приготовану відповідь "греко-православні", радше ніж уписувати українську церкву. Тому тільки відповіді 7.200 душ, подали українське православ'я як своє віровизнання.

Дані про велику віровизнанневу групу східних православних треба брати обережно; головню в

історичних даних є багато пропусків, класифікаційної непослідовності і навіть помилок.

Серед етнічних груп, складових великої групи східних православних, найменшою, що її перепис навів, є бельгійці та люксембурзці — 20 душ. Сім інших етнічних груп мали від 80 до 150 душ кожна — серед них фіни, португальці та еспанці. Далі йдуть євреї (175), швайцарці (220), голляндці (295), зах. азіати (305), канадські тубільці (340), італійці (55), скандинавці (365) та півн. і півд. американці 375 осіб.

В етнічні групи, які мають у великій групі східних православних понад 500 душ, включено й австрійців див. таблицю 22), хоч деякі з них є мало цікаві для українського читача.

Із таблиці 22 завважуємо, що вірні великої віровизнанневої групи східних православних мають своє етнічне (культурне та расове) коріння, розкинуте широко по світі. Українці до 1971 року були найчисленнішою етнічною групою в Канаді, хоч їхня перевага вже тоді була досить загрожена. Греки, що до того часу були включені між

Таблиця 22

Вірні великої віровизнанневої групи східних православних, за етнічними групами, які становлять 500 або й більше душ, Канада, переписи 1981 та 1971, у тисячах душ.

Етнічна група	1981		1971		Максимум у роках	
	кількість	%	кількість	%	1981	—
Усіх	361.565	100,0	316.6	100,0	1981	—
Українці	98.690	27,3	116.7	36,9	1961	1951
Австрійці	0.3	0,1	0,8	0,3	1961	1931
Африканці	0.5	0,1	—	—	—	—
Індо-пакестанці	0.6	0,2	—	—	—	—
Мадяри	0.7	0,2	1.3	0,4	1971	1961
Балтійці	0.8	0,2	—	—	—	—
Чехи, словаки	0.9	0,2	1.6	0,5	1951	1951
Німці	1.2	0,3	1.6	0,5	1971	1961
Французи	2.1	0,6	1.6	0,6	1981	1981
Поляки	2.7	0,7	5.6	1,1	1961	1931
Півн. афр. араби	3.2	0,9	—	—	—	—
Росіяни	7.7	2,1	10.1	3,2	1961	1931
Румуни	8.2	2,2	8.6	2,7	—	—
Азійс. араби	11.5	3,2	—	—	—	—
Вірмени	11.5	3,2	—	—	—	—
Британці	12.9	3,6	9.9	3,1	1981	1981
Балканці ¹⁾	34.2	9,5	18.0	5,7	—	—
Греки	145.1	40,1	112.0	35,4	1931	1981

¹⁾ Югослави в 1971 році — означає даних немає або нелогічне.

"іншими" православними, збільшили свою чисельність і на сьогодні кількісно значно перегнали українців. Балканці, що їх у переписах частіше називали югославами або сербами, займають третє місце серед цієї групи. Цікавий і швидкий приріст британців, яких уже більше як православних за таких традиційно православних народів, як вірмени, азійські араби, румуни чи росіяни.

Українці поза традиційними віровизнаннями

У 1981 році перепис виявив, що трохи більше ніж половина українців (271.830 з усіх 529.615 осіб, або 51,3% подали інше, а не одне з традиційних віровизнань — за своє. Кількість (і відсоток) тих, що відступали від українського віровизнання на українських землях, була мінімальна (перехід на римо-католицизм майже автоматично означав перехід на польськість). У переписі 1931 року, коли початкові труднощі встановлення в нову дійсність практично кінчилися, близько сорока тисяч українців подали одне з не-українських віровизнань як своє. Кількість їх зростала в кожному десятиріччі. Мале зниження в 1971 і 1981 рр. пояснюється вилученням із етнічних українців 113 тисяч етнічно "мішаних осіб", що подали два або й більше етнічних походжень (див. таблицю 16.)

У наслідках перепису населення 1981 року подано віровизнаннєвий склад усього канадського населення (24,083,495 осіб) в триарусній схемі: великі групи, групи, підгрупи. Із семи великих груп, що їх названо передше, тільки велика група європейського віровизнання не має розгалужень. У великій групі протестантів названо 45 груп, з яких п'ять, у свою чергу, складаються з кількох підгруп кожна.

Українці подали себе в 45 усталених віровизнаннях; немає їх тільки серед "інших реформованих" та гутеритів. Це цікаве тим, що історично гутерити пов'язані з Україною і тепер живуть по сусідству з українцями на преріях. У 31 віровизнаннєвій групі нараховується менше тисячі українців. Це церкви з невеличкою кількістю вірних; у 10 із них нараховується менше 10.000 вірних, а в 12 між 10.000 і 20.000. Середня арифметична цих церков щодо кількості вірних була нижча 28 тисяч, середня кількість українців у кожній — 210 осіб. Цікавішими в цій групі віро-

визнань є духобори 20 українців на всіх 6.700 вірних), Армія спасіння (725 на всіх 125.085) та мормони з 940-ма українцями на всіх 89.870 вірних. Із чотирьох нехристиянських віровизнань у цій категорії найсильнішу репрезентацію мають українці в юдейській вірі а саме 735 осіб на всіх майже триста тисяч вірних. ("Світова Божа" церква займає окреме місце серед малочисельних віровизнань. 550 душ українців у цій групі становлять 6,8% усієї її пастви, що нараховує 8.130 душ). До церков з менше тисячі українців можна ще зачислити менонітів — із 1.150 українцями на приблизно 200.000 всіх вірних.

В решті — одинадцятьох — віровизнань перепис 1981 року зареєстрував по більше 2.000 вірних українців. Це здебільшого великі, інституціалізовані церкви, що їх переписи нотують кожного десятиріччя. Найменша з них, адвентисти, мають тільки 41.605 вірних (2.030 із них — українці), але всі інші значно перевищили 100.000 душ, і там є 4.000 українців. Середня арифметична кількості вірних у віровизнаннях, що мають понад дві тисячі українців кожна, виходить за межі двох мільйонів, а саме — 2.015.141 чоловік. Відповідна середня арифметична українців, що подали ці віровизнання, — 24.010 душ (див. таблицю 26).

Римо-католицька церква весь час була в Канаді для українців першою — для тих із них, що відходили від своїх церков. Наскільки тут діє (поверхове відчуття (близькості) віри, наскільки допомагає (давня) близькість мови і культури (через поляків) залишається ще проблемою для соціологів та психологів. Зокрема (хоч дуже незначний) приріст українців римо-католиків у 1971-1981 при одночаснім зменшенні кількості у всіх інших віровизнаннях (включно з українськими) та взагалі всіх українців (як наслідок зміни визначення українця) вказує і на дальший помітний рух у напрямі латинізації українців.

Об'єднана Церква Канади — це друге по величині вмістили для відпливу від українських церков людей. У перших десятиріччях ця церква стояла досить далеко за римо-католицькою, підійшла найближче (80,785, а не 88,835) до неї в 1971 році. Однак впродовж останнього міжпереписного періоду вона виявила деяке послаблення своєї притягальної сили.

Таблиця 23

Українці поза традиційними українськими віровизнаннями; переписи 1931-1981, Канада

Рік	Усіх українців кількість	Українці в традиційних віровизнаннях		Українці поза традиц. віровизн.		відсоткова зміна щодо тих "поза" у періоді
		кількість	%	кількість	%	
1981	529.615	257.785	48,7	271.830	51,3	- 2,0
1971	580.660	303.160	52,2	277.500	47,8	41,2
1961	473.337	276.778	58,5	196.559	41,5	64,7
1951	395.043	275.810	69,8	119.333	30,2	86,1
1941	305.929	241.781	79,0	64.148	21,0	
1931	225.113	185.920	82,6	39.193	17,4	63,6

Таблиця 26

Віровизнаннєві групи, в яких понад 2.000 душ назвали себе українцями, за переписом 1981 року.

Віровизнання	Кількість вірних		Вірні українці у %	
	усіх	українців	усіх вірних	усіх українців
Адвентисти	41.605	2.030	1,9	0,4
"Інші" протестанти	240.890	4.445	1,8	0,8
Презбітеріянци	812.105	5.985	0,7	1,1
Свідки Єгови	143.480	7.100	4,9	1,3
П'ятидесятники	338.785	7.265	2,1	1,4
Баптисти	696.845	7.605	1,3	1,4
Лютерани	702.905	8.695	1,2	1,6
Англіканці	2.436.375	19.450	0,8	3,7
Безрелігійні ¹⁾	1.783.530	41.865	2,3	7,9
Об'єднана Церква	3.758.015	70.690	1,9	13,3
Римо-католики	11.212.015	88.985	0,8	16,9

1) включає парарелігійну велику групу.

Зокрема помітно (і жалюгідною?) для українців є більш як пропорційна до цього явища у всьому населенні Канади наявність українців Канади в групі релігійної байдужості. У цій групі подибуємо агностиків, атеїстів, безрелігійних, нерелігійних, інших — з описовим означенням

"No religious preference". Українців, що подали таку відповідь на питання про їхню релігію, було 41.865, себто 7,9% від усієї чисельности. У всьому населенні Канади таких було 1.783.530 душ, а пропорційно трохи менше — 7,5%.

(Далі буде)

СОРОКРІЧЧЯ ЕУ І ЇЇ МАЙБУТНЄ

20 грудня 1984 року відбулася в Торонті доповідь Атанаса Фіголя про історію появи **Енциклопедії Українознавства** та про пляни щодо її дальшого видавання.

Коли після закінчення війни в 1945 році провід НТШ — в особі Володимира Кубійовича, — і провід Пласту — його тодішній голова Атанас Фіголь, — усвідомили, що великій масі українців доведеться розпорошитись по світі, вони взялися за видавання ЕУ, твору, що став нашим національним паспортном.

НТШ і Пласт тісно співпрацювали (пластуни були членами НТШ і розуміли вагу Енциклопедії для потреб виховної праці).

Початки були трудні. Їх полегшувало те, що Пласт мав уже своє видавництво "Молоде життя", яке не було прибутковим підприємством, тому не платило ніяких податків, не мало обов'язку соціального забезпечування працівників, а що найважливіше — користувалося приділом паперу з американського магазину.

Пластуни великою мірою причинилися до створення фінансової бази для ЕУ — спочатку пожертвами, потім позичками, а від 1954 року, коли НТШ повністю взяло на себе продукцію і збут книжок ЕУ, прийшла з допомогою т. зв. А.л.ція-Сарсель, яку започаткували пл. сеньйори й спопуляризували серед широкого загалу.

В-во "Молоде життя" видало 30 публікацій, серед них 3 томи ЕУ — частина загальна (2.230 стор.), ЕУ — гаслова, 9 томів (3.596 стор.) та необхідні видання для виховних потреб з українознавства.

За роки Видавництва ЕУ понесло чимало людських втрат — відійшло у вічність багато співробітників. Це спричинює великі спізнєння появи окремих томів. Відрадним є те, що зростає свідомість серед загалу необхідности появи ЕУ іншими мозаиками, потреба доповнювання виданих томів. Це спонукало обох ентузіястів ЕУ — В. Кубійовича і А. Фіголя — створити т. зв. Патронат з осідком у Торонті під проводом Євгена Бориса, щоб забезпечити ЕУ фінансовою базою і зможливити появу дальших видань. Останньо ця справа поступила значно вперед.

Будинок в Сарселі подарували для НТШ кардинал Тіссеран і архієпископ Іван Бучко, але закон у Франції не дозволяв чужинцям мати приватну власність. Щойно в 1981 році закон змінено й будинок формально передано телер на власність НТШ. Плянується перебудувати будинок, приспособити його для мешкання родинам. Покійний патріарх Йосиф у своєму завіщанні призначив 50 тисяч дол. на потреби НТШ, зростає й жертвенність громадянства. Є серед нас справжні меценати на ЕУ, але багато людей, навіть великі організації ще стоять осторонь збірки фондів, бо вони затратили відчуття цілості. А чейже державу будувати має весь народ, всі спільно, а не одна партія. Там, де

НА ПОРОЗІ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЄДНОСТІ

(Із українсько-чесько-німецьких культурних зв'язків)

треба спільного зусилля (особливо це видно на Конгресах СКВУ), ми самі різницями поглядів на несуттєві справи вносимо незгоду, ворожнечу й боремося за впливи свого середовища, не дбаючи про добро загальне. Все це тривожить. І хоч ІV Конгрес СКВУ закінчився майже одногосним вибором президента, проте відбулися цього року події на святкуваннях 60-річчя "Просвіти" в Буенос-Айресі дуже тривожні — президента СКВУ — Петра Саварина на бенкеті не було, бо він "не був гідний представник СКВУ". Він бо має інші погляди на участі дисидентів у Конгресах СКВУ, не похваляє поділу українців у США на дві крайові репрезентації, не годиться на те, щоб якась партія опанувала, часто насильно, організації (УНПоміч, УЄКА, Просвіта та ін.). В ім'я чого це робиться? Яка мета такої "політики"? Хто уповноважить так діяти? Всі ж бачимо наслідки цієї дії.

Проте А. Фіголь з вірою й ентузіазмом плянує дальші акції збірки фондів на Фундацію ЕУ — установи, завданням якої буде видавати доповнення до виданих ЕУ загальної і ЕУ гаслової, видання іншими мовами та охоплювати новими томами щораз ширші ділянки українського життя, науки й культури.

Осідком цієї Фундації буде Сарсель у Франції, де будуть відповідні приміщення для співробітників — постійних, і тих, що будуть перебувати на короткий час для виконання певних праць. А. Фіголь переконливо запевняє, що коли старше покоління залишить у спадщині молодшому таку установу — Фундацію ЕУ, — це буде один з найбільших осягів діаспори. Він подав кілька прізвищ науковців молодшого віку, які будуть ЕУ продовжувати.

Після доповіді розвинулася жива дискусія. Присутні сприйняли ідею А. Фіголя з вірою в її успішне переведення в життя. Зародком такої Фундації став Патронат ЕУ в Торонті. Тут запляновано відбутися в жовтні й святкування 85-річчя проф. Володимира Квбійовича, на якому (святкуванні) його життєва мрія — продовження життя ЕУ в наступних поколіннях — здійсниться. Це буде для нього дарунок на ювілей, а для Атанаса Фіголя почуття добре виконаного обов'язку відносно товариша праці, відносно молоді, якій відав велику частину свого життя й для цілого народу. ЕУ буде сторожем правди про наш нарід, джерелом інформацій про життя у нашій батьківщині.

Подаючи ці інформації й думки, пригадуємо про потребу кожної родини дати своїм дітям ЕУ, допомоги творцям ЕУ збирати фонди, використовувати ЕУ в щоденному житті, популяризувати знання про Україну в своєму середовищі. Плекаймо добру опінію про ЕУ, про її необхідність в нашому житті — щоб наші організації жили духом співпраці, жертвенності, толеранції, правильної градації вартостей. Бо лише так ми зможемо допомогти борцям за права народу в Україні.

Уляна Пелех

19 листопада 1984 р. Штуттгартський університет улаштував спільно із Українським Вільним Університетом і Вільною Спілкою німецьких авторів черговий Європейський вечір. На зміст вечора склалися чотири добре опрацьовані доповіді: проф. д-ра Л. Гаска з університету у Людвігсбургі про "Проблематику Європи та європейців"; посадника недалеко міста Остфільдерн Г. Коха — "З дружження міст на терені Європи як вияв співпраці"; голови крайового об'єднання Спілки авторів К. Єнтша — "Чи можливі взаємовідносини між політиками й письменниками" та проф. д-ра УВУ Й. Кратохвіля — "Давня й сучасна Європа".

З нагоди вечора президент Єнтш вручив дипломи почесних членів Вільної Спілки німецьких авторів кол. міністрові Баден-Вюртембергії, послові до європейського парламенту п-і А. Грізінгер та ректорові УВУ, проф. д-ру В. Яневу за їхню працю для європейського об'єднання...

Європейський вечір у Штуттгарті був десятим з черги, але в інших містах відбулось вже багато подібних вечорів з неменше цікавою тематикою. У Мюнхені, в УВУ, 14 жовтня 1983 р. надано у день його народження почесний докторат князеві Левенштайнові, — великому європейцеві й сміливому борцеві за свободу, який сам пішов на еміграцію в час гітлерівської диктатури і пробув у екзилі 12 літ (1933-45); його власними переживаннями можна вияснити також його сучасне заангажування в обороні вільного слова та його творців із країн європейського Сходу. Цю лінію УВУ продовжував виступами на маніфестаціях Пан-європейської Унії в Майні і в Мюнхені, у міжнародному "Домі зустрічей" в Мюнхені, на студійних днях "Аккерманнгейманде", в університеті у Білефельді та у Народному університеті у Зальцбурзі.

Не можна не згадати головного "архітекта" Європейських вечорів проф. д-ра Йосифа Кратохвіля, що 1 січня 1985 р. відзначав своє сімдесятиліття. Це він був надхненником цих вечорів, він їх з посвятою й одушевленням організував. Попередні Ректори УВУ — переконані "європейці" — професори д-р Іван Мірчук і д-р Олександр Кульчицький також сприяли зі свого боку цій ініціативі.

Проф. Кратохвіль — чех, походить отже із середньоевропейської країни з великою європейською минувиною. У 150-ліття Штуттгартського університету він улаштував виставку чеських, словацьких і українських мистців (малярів, скульпторів та графіків), а за декілька тижнів УВУ zorganizував вже у власних приміщеннях у Мюнхені (з тієї самої нагоди) подібну виставку з активнішою участю українських мистців.

Ми, українці, з вдячністю згадуємо допомогу чеського народу з часів діяльності УВУ в Празі. Ця допомога увійде незаперечно в історію українсько-чеських культурних зв'язків. Сучасні вecho-

Ол. ШПИЛЬКА

МОЯ ЛЮБОВ

ри у Штуттгарті є продовженням тієї традиції, а одночасно частиною німецько-чесько-українських культурних взаємин, — ба, навіть, стались одною із цеглин європейського інтеграційного процесу. Тому проф. Кратохвілеві належить з українського боку щира й сердечна вдячність...

Недавно УВУ влаштував дводенну наукову конференцію у Парижі із Національним Інститутом славістичних студій на пошану свого великого покровителя, першого президента відродженої Чехословаччини проф. д-ра Томаса Масарика, яка згурмувала дослідників із шести різних країн. З порозуміння між сусідніми народами постає Європа і в цьому вага подібних імпрез.

Відзначення проф. Янева — це наявний доказ, що наш почин не пройшов незауважений. І проф. Янів, і проф. Кратохвіль свою працю уважають службою для своїх — сьогодні поневолених — народів. Поширення кола приятелів для ідеї визволення приносить справжнє задоволення, що й підкреслив В. Янів у своїй подяці.

Пресова інформація УВУ

СЕРІЯ "УКРАЇНСЬКО-ЄВРЕЙСЬКІ СТУДІЇ"

Українське Історичне Товариство започаткувало видання англійської серії: Українсько-єврейські студії. У першому випуску цієї серії появляється студія проф. д-ра Тараса Гунчака "Симон Петлюра і євреї; переоцінка". Автор цієї важливої праці аналізує на широкій джерельній базі зв'язки Головного Отамана Симона Петлюри із євреями під час розбудови української державності в 1917-1921 роках. Д-р Тарас Гунчак, професор Рутгерського університету, є видатним дослідником східно-європейської історії, новітньої історії України.

Беручи до уваги, що в багатьох виданнях Симон Петлюра і його наставлення до єврейського населення в Україні представлені необ'єктивно — праця проф. Тараса Гунчака дуже на часі.

Прибутки із видання призначені на розбудову Видавничого Фонду "Українського Історика" — єдиного українського журналу історії і українознавства.

Видання коштує з пересилкою \$6.00 (шість доларів). Установи, які дадуть добровільний даток на Видавничий Фонд УІТ отримають видання безплатно. Замовлення з грошевим переказом треба висилати на таку адресу:

UKRAINIAN HISTORICAL ASSOCIATION

P.O. Box 312

Kent, Ohio 44240 U.S.A.

Залюбився я в неї із першого погляду і ніякі сторонні аргументи не могли розвіяти мого захоплення. — Ну й що, коли вона старша від мене? — відказував я. — Ну й що, коли я їй не перший? Якщо інші були нею рочаровані, то це не означає, що вона не підходить мені!..

Кращої і сприсмливішої для друзів я не мав намірів шукати і, признатися, був переконаний, що їхні спонуки виходили із почуття заздрости. Я вперше захопився "по вуха" і ніхто не зміг би змінити мого твердого рішення зв'язати свою долю і з нею і довірити їй власне життя та безпеку наперекір усім розмовам про її ненадійність, проте, що вона вже не одного завезла "під дурного хату".

Ми з нею зійшлися, немов давні друзі, дарма, що я щойно прибув дипістом з Європи, а вона належала до місцевих автохтонів. Не зважаючи на її власне ім'я, я від перших днів (і досьогодні) називаю її пестливо "Ластівкою".

Багато років пройшло від старту нашої спільної дороги і, на здивування моїх вже посивілих і підтоптаних приятелів (деякі з них давно поміняли своїх партнерів життя), мої відносини із Ластівкою нічим не послабли, але навпаки — із кожним днем міцнішають. Багатьох дивує моя увага й прив'язаність до неї. — І що ти в ній бачиш? — допитуються вони, підозріваючи, що в мене "не всі вдома", або — причарований.

Я рідко приймаю запрошення, якщо не можу прибути разом із своєю подругою і не пускаюся у подорож, що могла б її виснажити або навести на небезпеку. Мене лякає статистика випадків і спостереження вуличного руху, примушуючи бути надмір обережним перед можливими неприємностями. Я не маю найменших сумнівів щодо її вірності і переконаний, що вона пішла б зі мною не лишень на край світу, але у вогонь і воду.

Так, вона виявляє ознаки старости! Але ж і я не молодик! Те, що ми могли із нею виробляти десяток років тому, сьогодні нам не під силу. Літа проминули непомітно, швидко, залишивши лиш приємні спогади. Що було неприємним — вивітрилося із пам'яті, як неминучий співпродукт крутих доріг і необдуманих маршрутів під впливом "чарки" чи одчайдушності.

Нам важко під гору і ми обережні з гори. Ми частіше заглядаємо до клінік на перевірки. Якщо вона кашляє — я поспішаю із мікстурою, яка їй допомагає. На диво, — чим Ластівка старішає, тим більше звертає увагу молодих хлопців, що викликає у мене потаємну заздрість. Дехто попереджує, що їй у мене можуть украсти. Мене часто запитують: скільки їй років і чи не хотів би я проміняти її на молодшу?

Недавно мені запропонували за неї новесенький Мерседес і я послав недотепу під три вітри. Я знаю, що кращого автомобіля, як моя Ластівка, немає у цілому світі.

ЖДУ, ПРИСИЛАЙТЕ "НОВІ ДНІ"

*Хтось обіцяв нам, хтось прирік
Прислати справно-бистро
Дванадцять "Нових Днів" на рік —
Чи має совість чисту?*

*Дісталось "Днів" лиш дев'ять всіх
В мельборнські світлі далі...
А цілий рік від нас вже втік —
Чи з ним і три журнали?*

*Та ні... причина інша тут:
Десь корабель затримавсь.
З Канади ж судна так пливуть,
Як йдуть воли із Криму...*

*Зі сторінок "Новеньких Днів"
Цікаво нам читати
Новини радісні, сумні,
Згадки, вірші, цитати...*

*В січневих "Днях": ось "Козаки
У обороні Відня"...
Приклала вдалої руки
І Фольцо-Клава з Сідней.*

*Вона нас жартами вгоща —
Люблю я посміятись...
А ось Дем'яненко звіща
Про суть Олімпіади...*

*В числі лютневим, чарівнім
Знайшли "Красуню сплячу" —
Гаран в казкове царство ввів:
Ось "принца з рильцем" бачу...*

*Й жінки ввижаються мені,
Що рвуться до свободи,
Волюють жити в чужині,
Ніж дома в стані "до-до"...*

*А березневі сторінки
Вклонились до Тараса,
Про нього вірші і думки
В журналі, як прикраса...*

*В квітневих "Днях": "Воскрес Христос",
Подяки і сонети...
І говорив цікаво хтось
Про кам'яні планети...*

*В травневих "Днях" сумні вістки:
"Помер кобзар Китастий",
Співець, що довгій роки
Приносив славу й щастя...*

*В черневих "Днях" про еС-Ка-ВУ
П'ять порцій нам сипнули
І не одну людську брову
Новини ті смикнули...*

*У липні-серпні ваш журнал
Згадав про Заньковецьку...
А ось поляки нам "похвал"
Приписують зі звички,*

*Що ми є гірші, ніж жиди,
Не доросли й до греків,
Що ми лиш здібні на труди
Мізерно-невеликі...*

*На вересневих сторінках
Беззубий Чуб сумує,
У "Припинання знаках"
Неграмотність блямує...*

*З "Знаків" тих вийшов фейлетон
Такий, як з вітру пісня:
Розвіявсь звук, мотив і тон —
По-просту вітер свиснув...*

*Ось Миколаєнко сипнув
Морозом поза шкіру:
Полтавців "легко" спом'янув —
Лише затратив міру...*

*Та як не є, а "Нові Дні"
Читаю пре-охоче...
То ж присилайте їх мені
Також в наступнім році!*

*Нас корабель не промине,
Журнали всі прибудуть —
Почтар із ровера гукне:
— Прийшло з Канади чудо! —*

Галина Корінь. Мельборн. 1984 р.

ВЕЧОРИ МИСТ. ТОВ. "КОЗУБ" В ТОРОНТО

У весняному сезоні 1985 р. відбудуться такі вечори в "Козубі":

В п'ятницю, 8-го березня, доповідь — "Історія проєктів і створення пам'ятників Тарасові Г. Шевченкові" (з ілюстраціями). Доповідач — Богдан С. Стрижовець.

В п'ятницю, 29 березня, доповідь — "Проф. д-р Іван П. Пулкоу — науковець світової слави. Доповідач — К. Т. Роговський.

В п'ятницю, 26 квітня, доповідь — "Археологічні розкопки в місті Помпеї". (Ілюстрації кольоровими прозірками). Доповідач — Михайло В. Гава.

Вечори відбудуться в залі при Укр. Прав. Катедри св. Володимира, 404 вул. Бетирст. Початок год. 8.00 веч.

Управа Товариства

"НАТАЛКА", "ЗАПОРОЖЕЦЬ" ТА ІНШІ ПОБУТОВІ І НЕПОБУТОВІ СПРАВИ

Прочитавши негативно-критичні голоси в журналі "Нові дні" про "Тиждень української опери" в Торонто, я вирішив виступити в обороні "Наталки Полтавки" і "Запорожця за Дунаєм", яку були в програмі фестивалю, хоч це напевно здивує читача, який знає мою теоретичну й активну творчу платформу.

Хтось сказав, — і в це я вірю, — що творча людина навіть з телефонної книжки зуміє створити уваги вартий твір. В минулому мені не було приводу застосовуватися над оформленням цих матеріалів, думаю, однаке, що обидві постановки можна перетворити в незвичайні, захоплюючі музичні дійства.

Якщо думаємо про традиційно-уклепаний підхід до твору на провінційно-побутовій канві — чекає неминуча катастрофа, бо ж закостенілий підхід поважно загрожувє навіть музично-театральним творам найбільшого калібру, про це знають в Байройті, цим турбуються знавці в Нью-Йорку, про це говорять у всіх великих культурних центрах.

Не бачивши постановок у Торонто — не смію займатися до них становища, але, як інформують нас дописи в "Нових днях", українська публіка Торонто пішла радше на вистави знаменитої Метрополітен опери з Нью-Йорку, яка у той час там гостювала.

Був час, коли нарікалось на відсутність наших людей на таких — світової мірки — подіях, отже треба б радіти, що нарешті заходять зміни. Все ж таки, мене тут щось насторожує: ми ж читаємо нашу пресу не тому, що в світі немає нічого цікавішого до читання, ми ходимо на виставки творів наших мистців не тому, що в світі немає цікавішого мистецтва. Гарзд, признаймося, — ми робимо все це з почуття солідарности, але чи лише це є причиною гортання часто нудних сторінок? Ні, ми справді відчуваємо (підсвідомо?) потребу слідкувати за розвитком і напрямками думання нашого суспільства, слідкувати за творчим виявом наших мистців, шукаючи спільну духову мову, спільний кут і перспективу бачення речей та подій. Адже ж саме наша поезія відкрила, що місіяць інакше нам світить, а природа в цій поезії розкрила нам свої нові, дотепер не відкриті таємниці і т.д.

Виринають два питання стосовно до фестивалів чи, просто, постановок нашого оперного репертуару:

1. Закинути такі акції до часу, коли теж у нас почнуть появлятися твори масштабу Моцарта, Вагнера, Верді, Берліоза, Штрауса, Берга і ін.

2. Продовжувати активну роботу, не зважаючи на наш скромний репертуар.

Я голосую за останнє.

Культура — це насамперед динамічний процес. Великі твори не творяться у вичікуванні, а постають у творчому вирі спілкування творчости з зацікавленням і естетичним апетитом компетентної публіки.

Я голосую за вдержання нашого творчого вогню, за збереження і збагачення нашого національного духового обличчя, я за ріст нашого суспільства і його творчих виявів, які найкраще здійснюються, коли наше життя кипітиме ідеями, проєкціями, програмами і діями. виправдаймо ж наше існування невсипущою творчою працею, бо ми ж "один із найбільш музикальних народів", що трудно покищо доказати фактами, але хай послужить нам ця поширена байочка цінною мораллю-наукою.

Ю. Словій, Рутерфорд

Ми певні, що й "негативно-критичні голоси" з "Нових днів" голосуватимуть за пропозиції Юрія Соловія. Проте, ми також певні, що без відважної критики наше життя не кипітиме "ідеями, проєкціями, програмами і діями". Для росту нашого суспільства і його творчих виявів справедлива критика корисніша, ніж безкритичні похвали. — Ред.

НОВОДНІВСЬКА "ЦЕНзуРА"

Прошу продовжити мою передплату й на 1985 рік. Вже тепер мовника в журналі видно. Але квіток нема: журнал щодалі та більше сіріє. Причина? Дуже проста: незамовлених матеріалів не тільки не повертає, а й нічого не друкує. Якщо ж хтось і має честь дістатися до журналу, то через великі призми ЦЕНзуРИ, так, — цензури, виправлення і скорочування.

Журнал пиште самі й для себе, — купки людей, — а не так, як Петро Кузьмович робив. Чи можна придбати передплатників "Повстанням на панцернику Патьомкіна" або мовними лекціями чоловіка, який КАСТРУЄ українську мову тільки через те, що другі слов'янські народи мають по-дібні слова чи вислови!? (Як у поляків є "кржижувка" — то в нас хрестиківки не може бути?..) Чи можуть "Укр. вісті" придбати передплатників, коли роками друкують підвали одного й того ж авторства. Якби не галичани дописували, то що в них читати?!

Помістили чотири сторінки "призерів", а зміст?.. Турбувати с. п. Петра Кузьмовича нема чого — бо погляди сьогоднішніх "Нових днів" куці: цілком односторонні на всіх і вся (як не так, то ніяк!) Донцов?..

А варто б уже поставити знак рівняння між двома речами: ХВАЛИТИ ВИННИЧЕНКА, ХВИЛОВОГО Й СКРИПНИКА — це те саме, що ГУДИТИ СКОРОПАДСЬКОГО Й ПЕТЛЮРУ! Бо ж останні ділами будували Україну.

"В добу політичних нечитайлів" ми досі не можемо чужинцям нічого показати крім "Білої книги"... Кому ж то сором? Мені (політичному нечитайлові) чи Вам, видавцям політичного хламу, нікому непотрібного, — навіть Вам самим. Ви ж цим підказуєте: "Не тратьте куме сили..." Ще гірше враження дають передруки.

І. С. Халява, Леонард

Шановний Пане Халява!

Не знаю, хто Вас так наставив та ще й перед Різдом. Самі ж тепер бачите, як легко (часом) "дістатись до журналу" і то без найменшої цензури, виправлення і скорочування. І надрукували ми Вашого листа навіть не сподіваючись від Вас нового передплатника, а просто тому, щоб показати нашій "купці людей", що й таких передплатників-читачів мають "Нові дні". Для журналу — це не мінус, а плюс, навіть, якщо Ви навмисне хочете все розуміти навиворіт.

Жалієтесь, що погляди сьогоднішніх "Нових днів" — "куці й цілком односторонні". А якщо б ми послухали Вашої поради й стали гудити Скоропадського, Петлюру й Донцова та "викидати з української нації" Винниченка, Хвильового чи й Скрипника (до речі, коли ми його хвалили?), то хіба від цього наші погляди стали б далекоглядніші й різносторонніші? Далебі, дивна логіка Ваша, якщо вона справді Ваша.

Та й взагалі широко розмахнулись Ви: "чоловік", який "каструє" українську мову є цінним і бажаним співробітником не тільки в "Нових днях", але навіть у "галицькій" пресі. Нелюбий Вам автор підвальних статей (які я залюбки читаю, набираючись від них бодай трохи політичного розуму і політичної чесности) в "Українських вістях", написав і видав також нашою й англійською мовами "Український голокост", відредагував спогади довголітнього борця і в'язня за Україну Данила Шумука та книгу творів замученого кагебістами Гелія Снегирьова і т.д., і т.п. Чого ж Ви від нього ще хочете? Чи це також "нікому непотрібний політичний хлам"? Ні, пане Халява: не ми підказуємо — "Не тратьте, куме, сили" а радше Ваші однодумці. Щось Ви таки здорово наплутали і переплутали.

Тож бажая Вам з Новим Роком успішного розплутання цього клубка.

М. Дальний

ЧИ ПОТРІБНИЙ ХРЕСТ НА НАШОМУ ТРИЗУБІ?

Вже недовго лишилося для тих, хто доживе, до відзначення 1000-ліття ХРЕЩЕННЯ РУСИ-УКРАЇНИ, але враження таке, що немає докладного плану, як воно буде проходити. Не так давно вийшла книжечка інж. Антона Кушинського "ДЕРЖАВНИЙ ГЕРБ ХРИСТІЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ", присвячена 1000-літтю хрещення Русі-України. Метою автора було питання хреста на українському державному гербові, якого (хреста) ми на ньому не маємо, хоч

за поданими автором матеріалами такий герб був затверджений: Українською Центральною Радою — 18 січня 1918 року на чолі з її головою проф. М. Грушевським; гетьманом Павлом Скоропадським — 18 липня і 17 вересня 1918 року; Директорією Української Народної Республіки на чолі з Головним Отаманом Симоном Петлюрою — 3 і 25 січня 1919 року і Союзом Карпатської України — 15 березня 1939 року. Чому ж на еміграцію ми принесли український тризуб без хреста? В радянській енциклопедії (УРЕ) взагалі не згадують про тризуб, але то зрозуміло; в **Енциклопедії Українознавства** (словн. частина 41 стр. 3257) згадується, що державний тризуб був з хрестом, де ж ми його загубили і чому? Якби Державний Центр, який претендує на заступництво українського уряду в екзилі був ним, то йому належить зайнятися цією справою і то невагаючись. Наукові Т-ва, які займаються геральдиком або окремі особи-фахівці мають взяти слово в цьому. На наших землях атеїстичний уряд поборює СВЯТИЙ ХРЕСТ, шалено руйнує всі святі місця де є Христовий знак, але 67 років не знищило християнської душі нашого народу. Чому ж ми оминаємо на тризубі хрест тут, на еміграції? Чи не тому, що визнання Господнього Хреста приведе декого до зміни світогляду, повернення до Бога і братолюбства, і до притуплення егоїстичних потягнень на шкоду нашому народові і Україні в цілому? Особливо звертаюсь до наших ВЛАДИК за їхньою опінією і рішенням.

Валентина Єрмоленко
Міннеаполіс, Мінн.

ЗАРОЗУМІЛІСТЬ ЧИ ЛЕГКОВАЖНІСТЬ

Знову на двох сторінках "Нових Днів", ч. 417, 1984 року, розписалася Марія Лісницька не про твір "Сузір'я Лебеда", але про автора Юрія Косача. Авторка бавиться в Шерлока Голмса й хоче доказати, що сотня псевдонімів у радянській Україні — це якраз Юрій Косач. Сама ж скривається за псевдонімом, що можна вважати за брак відваги або й провокацію, яку не прикриють оті високопарні слова про "непохитне несення прапора виволознення України".

Юрій Косач написав "Сузір'я Лебеда", я книжку видав і оба ми підписалися під цим виданням. Не було ні одного голосу читача, який уважав би твір за невдалий. Кожний схвалює тему, стиль і визнає талант письменникові. Уважаю Юрія Косача за найвидатнішого прозаїка на вигнанні. Він мене цікавить і підтримуватиму його так, як і кожного конструктивного діяча не тільки в мистецтві. Признаю, однак, що політика має інтерес у напрямленні мистецтва. Навпаки буває тільки у нас. Нам на велику шкоду. Тому, за свою "політичну" діяльність відповідатиме перед історією літератури сам Юрій Косач. Моїм завданням є: вможливити авторові дати нашій літературі такі твори, як "Сузір'я Лебеда". Автор це й робить і скоро по-

ляється перший роман часів ще не торканих нашим письменством. Працює Автор над романом з нашої сучасності.

Лісницька знає, що видані в Україні твори Ю. Косача, — це дрібні-дрібненькі видання. Нічого не було б поганого, якби твори Ю. Косача появлялися і тут і в Україні.

Лісницька живе таборними уроєннями про несення прапора й визволення України, — це високопарні слова, але вони, я певний, не покриваються з ділами Лісницької-криптоніма. Це різниця між писанням "спостережень" і т. зв. "висновків", а вкладом труду й п'яти чи десяти тисяч доларів у видання однієї книжки для отемнілого вже від блискучого самообману всього прошарку емігрантщини.

Приписувати Ю. Косачеві "зароблені царські і радянські золоті рублі", свідчить хіба про те, що псевдонім-Лісницька, яка "отримала (список авторів — М. К.) з України", мабуть, сама користується тими ж рублями. Знаючи Юрія Косача, стверджую, що жоден найпересічніший емігрант, включно з Лісницькою, не бажав би собі "маєтностей" Ю. Косача.

"Нові дні" універсальний журнал, і забирати місце на спростування грубих порушень галантності, зумисних звинувачень — річ зайва. Але ж я питаю, як може Марія Лісницька твердити, "що п. Коць узявся до видання Косачевих писань з незнання справ, і це єдине, що він може подати на своє оправдання?..." — Узявся я власне зі знанням, без потреби виправдань перед дозрілою частиною української спільноти.

Маріян Коць

ДОПОВНЕННЯ І ПОПРАВКИ ДО СТАТТІ "ДРУЖБА — 84"

В грудневому числі "Н.Д." у своїй статті "Дружба — 84" я писав, що "статистичні дані про виступи атлетів України будуть неповні..." Тепер можу подати офіційні дані. 26 грудня голова Комітету фізичної культури і спорту України, наводячи підсумки спортивного року, заявив, що на змаганнях "Дружба — 84" брало участь 100 атлетів України, які здобули **96 особистих і командних медалів**.

Також на початку статті складач загубив кілька слів в одному реченні, що внесло деяку неясність щодо поправок зроблених на турнірі "Дружба — 84". Мало б бути: "В ході змагань **в таблицю світових рекордів** було внесено 48 поправок, 40 з них — з олімпійських дисциплін".

Прізвище Нуни є Абашідзе, а не Абамадзе. Опонентом Анатолія був суперважковаговик з Таганрога А. Гуняшев, а не Тумяшев.

З дружнім привітом,

С. Дем'яненко
1984-12-27

В ПАМ'ЯТЬ ПАВЛА АНДРІЙОВИЧА АНТИПОВА

З глибоким смутком ділюся болючою вісткою з Приятелями та Знайомими, що 30-го жовтня 1984 р., по тяжкій і довгій недужі відійшов у вічність мій найдорожчий Муж. бл. п. Павло А. Антипів, проживши 80 років.

Похований на Українському Православному цвинтарі св. Андрія в Саут Бавнд Бруку, Н. Джерсі.

Вічна Йому пам'ять! Горем прибита дружина

Ніна Антипів

НЕЗАБУТНЯ ЗГАДКА

У восьму річницю трагічної смерті мого дорогого мужа славної пам'яті **МИКОЛИ ВАСИЛЬОВИЧА КАЛІНІЧЕНКА**, не маючи змоги покласти квіти на його могилу, висилаю на фонд журналу "Нові дні" 50.00 дол.

Спи, рідний друже, — хай земля американська замінить українську!

КОЛЯДА — ПРИВІТАННЯ

Висилаю передплату на журнал "Нові Дні" на 1985 рік — \$50.00. Поздоровляю Вас і всіх Ваших співробітників з Різдом Христовим і Новим 1985 роком.

А. Ураленко

Вітаю Адміністрацію "Нових днів" та редактора М. Дального з Різдвяними святами та бажаю щасливого Нового року. Висилаю чек на передплату й пресовий фонд від П. М. Євсєвської.

С. Євсєвський, Філадельфія

...Я трохи запізнився з передплатою, бо чекав на пенсіонерський чек, але ліпше пізніше, як ніколи, — так у нас на Київщині люди говорили, — отже посилаю Вам 50 дол., передплату на 1985 рік, а решта на розбудову журналу.

Цього року я був пару тижнів у Торонто і чув, що в Торонто і взагалі в південному Онтаріо розвелось багато українських мільонерів, — православних і навіть супер-православних... Цікаво було б побачити, щоб ці мільонери трохи роздобрилися чи показали своє добре серце, та й пожертвували б якусь тисячу чи навіть дві "зелених" на підтримку та розбудову таки дійсно універсального журналу "Нові дні".

Мих. Коробець, Садбури, Онт.

В світлу пам'ять мого батька проф. **БОРИСА ОЛЕКСАНДРОВИЧА БОЖЕНКА** в десяту річницю його смерті, як нев'янучий вінок шлю \$50.00 на пресовий фонд "Нових днів".

Святослав Боженко, Каліфорнія

POSTAGE PAID AT TORONTO

Second Class Mail Registration

Number 1668

if not delivered please return to:

NOVI DNI

Box 235, Etobicoke, Ont.

Canada M9C 4V3

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД
"НОВИХ ДНІВ"

США

КАНАДА

В. і Л. Неліпа, Торонто	\$64.00
М. Коробець, Садбері	32.00
П. Сарнавський, Монреаль	22.00
І. Безпечний, Ніагара-о. д. Лейк	15.00
К. Ткаченко, Садбері	12.00
І. Бренко, Ст. Катаріас	12.00
А. Шиманський, Бернабі	12.00
А. О. Лист, Віндзор	12.00
К. Ткаченко, Садбері	12.00
Е. Рудевська, Саскатун	11.00
Н. Ющенко, Лондон, Онт	10.00
Т. Б. Цюцюра, Галіфакс	10.00
І. Смеречинська, Торонто	10.00
М. Козак, Берлінгтон	10.00
В. Базюк, Едмонтон	10.00
С. Нацюк, Кіченер	10.00
А. Кравець, Едмонтон	7.00
І. Жаботинський, Торонто	7.00
І. Наливайко, Гамільтон	7.00
Н. Наливайко, Гамільтон	7.00
А. Максимлюк, Оро Стийшен	7.00
В. Пилипенко, Вінніпег	5.00
М. Ковшун, Скарборо	7.00
П. Гурінов, Вінніпег	5.00
І. Юрченко, Сү Ст. Марі	5.00
І. Мілько, Амгерстбург	5.00
Н. Семотюк, Торонто	5.00
А. Петришин, Тандер Бей	4.00
А. Свистун, Торонто	4.00
М. Муха, Торонто	4.00
А. Кулагін, Сардіс	2.00
М. Перекліта, Торонто	3.00
М. Галка, Скарборо	2.00
М. Маслівець, Торонто	2.00
С. Шологон, Дергам	2.00
Ю. Сірик, Форт Ері	2.00
Д. Романик, Давнсвю, Онт.	2.00
Культ. Центр св. Волод., Калгарі	2.00

АВСТРАЛІЯ

А. Ураленко, Мелборн	20.00 ам. дол.
І. Лисович, Роуз Віл	9.60 ам. дол.
К. Атаманюк, Честер Гіл	8.00 ам. дол.

АРГЕНТИНА

Т. Калініченко, Буенос Айрес	50 ам. дол.
------------------------------	-------------

БЕЛЬГІЯ

Н. Клименко, Мораж	4.00 кан. дол.
--------------------	----------------

Ніна Антипів, Клівленд	\$110.00
Св. Боженко, Сан Франціско	50.00
Ю. Кравчук, Ері, Пенн.	32.00
І. Осійчук, Мортон Гров, Ілл.	30.00
Н. Н., Нью Йорк	30.00
О. і Н. Булавицькі, Мінеаполіс	25.00
В. Ростук, Чікаго	22.00
П. Коновал, Арлінгтон Гайтс, Ілл.	14.00
Д. Корнієнко, Сомерсет, Н. Дж.	12.00
М. Гармаш, Сан Дієго	12.00
В. Пакуляк, Мінеаполіс	12.00
М. Посипайло, Форт Лодердейл	12.00
С. Кулик, Бронкс	12.00
Др. Б. Шибунчак, Блумфілд	12.00
М. Демянович, Сомерсет, Н. Дж.	11.00
В. Пономаренко, Клівленд	10.00
Ю. Поліщук, Пітсбург	10.00
Д. Пальчик, Детройт	7.00
Р. Бобяк, Йонкерс	7.00
А. Бразник, Нью Йорк	7.00
Т. Слюсаренко, Філядельфія	7.00
Г. Костюк, Рутерфорд	7.00
Д. Міршук, Гемет	7.00
П. Степанів, Ворчестер, Масс.	7.00
Л. Терещенко, Ріджвуд, Н. Й.	7.00
А. Шпаківська, Вудгейвен	7.00
В. Павленко, Філядельфія	7.00
С. Голуб, Волтгам, Мас.	6.00
М. Чишкала, Нью Йорк	5.00
М. Євсєвська, Філядельфія	5.00
В. Драч, Трентон	5.00
І. Кмета-Ічнїанський, Філядельфія	5.00
М. Билиндюк, Апер Монклер	4.00
Р. Хомяк, Мек Лін	2.00
В. Юрченко, Йонкерс	2.00
О. Тарнавський, Філядельфія	2.00
І. Шевченко, Сі ятл	2.00
А. Сенько, Яровід, Н. Дж.	2.00
В. Гришко, Сіятл	2.00
Н. Бульба, Філядельфія	2.00
Т. Кулицький, Ст. Пітерсбург	2.00
В. Гаєвська, Лос Анджелес	2.00

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

М. Костирко, Сакраменто, США	— 1
В. Прешко, Нью Йорк, США (в день ім'янин для В. О.)	— 1
С. Євсєвський, Філядельфія, США	— 1
др. І. Чернишов, Ст. Пітерсб., США	— 1
М. Демянович, Сомерсет, США	— 1